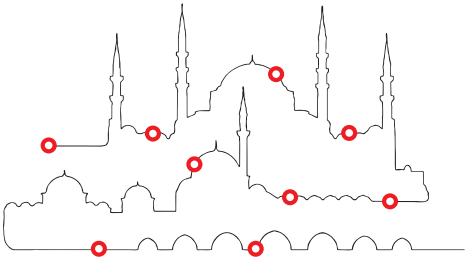

SİNAN

"YENİ BİR TURİZM ROTASI"

SİNAN'IN
AYAK İZLERİNDE

BİR PAYİTAHTTAN DİĞERİNE YOLCULUK

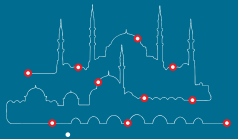

SİNAN

"YENİ BİR TURİZM ROTASI"

PROJE / PROJECT

TRAKYA KALKINMA AJANSI / TRAKYA DEVELOPMENT AGENCY

GENEL SEKRETER / SECRETARY GENERAL
Mahmut ŞAHİN

HALKLA İLİŞKİLER, TANITIM VE İŞBİRLİĞİ BİRİM BAŞKANI /
HEAD of PUBLIC RELATIONS, PROMOTION and COOPERATION UNIT
Yetkin ÖZER

HALKA İLİŞKİLER SORUMLUSU / PUBLIC RELATIONS RESPONSIBLE
Gamze SARICA

TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU
TOURING AND AUTOMOBILE CLUB OF TURKEY

YÖNETİM KURULU BAŞKANI / CHAIRMAN OF EXECUTIVE BOARD
Dr. Bülent KATKAK

PROJE BİRİMİ / PROJECT UNIT
Harun AVCI

ROTA ANLATIMI / WRITER OF THE ROUTE
Dinçer ALABAŞOĞLU

FOTOĞRAFLAR / PHOTOGRAPHS
Ercan ARSLAN

FOTOĞRAF ASİSTANI / PHOTOGRAPH ASSISTANT
Zübeyir YILDIRIM

HARİTALAR / MAPS
Harita Tasarımı / Map Designing: Superpool
Harita Çizim / Map Drawing: Tan Cemal Genç
Grafik Tasarım / Graphic Design: Kibele Yarman

YAPIM / PRODUCTION
MTT İletişim

Aralık / December 2017, İstanbul

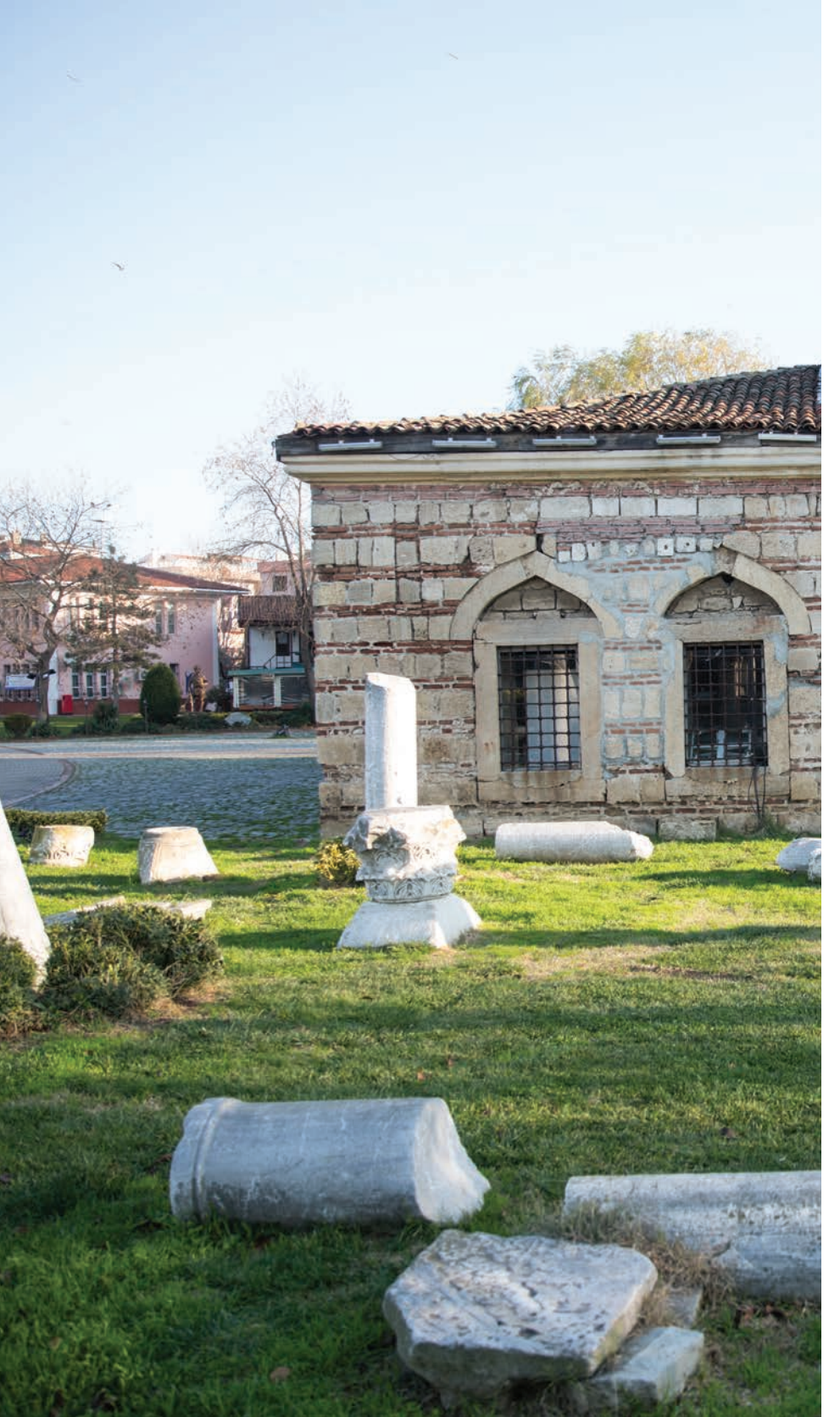

SİNAN

"YENİ BİR TURİZM ROTASI"

TRAKYA

Mimar Sinan…

XVI. Yüzyıldan günümüze kadar gelmeyi başarmış, her biri birer azamet ve zarafet timsali, Osmanlı'nın ve İslam'ın politik gücünün dışa vurumu olan eserleri ile Türk mimarlık tarihinin zamana ruh üfleyen büyük ismi o. Çağdaşlarının ve günümüz mimarlarının gözünde, dönüp dönüp "ders" diye okunası bir deha kişilik... Kendi deyimiyle ise; "El fakir-ül hakir Sinan"...

Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman, Sultan II. Selim ve Sultan III. Murat'ın hizmetinde, Osmanlı'nın muhteşem yüzyılına tanıklık etmiş; imparatorluğun üç kıtaya yayılmış geniş coğrafyasında verdiği yüzlerce eser ile Osmanlı mimarlık sanatının muhteşem yüzyılını inşa etmiş bir dahi, bir bilge kişilik... Koca Sinan...

Zamanın izlerini silemediği ayak izlerini takip ederek iki gün sürecek bir yolculuğa çıkarıyoruz sizleri. "Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk" üst başlığı ile ele alacağımız rotanın ilk gününde Trakya topraklarında yolculuk edeceğiz. Geceyi Edirne'de geçireceğimiz yolculukta ertesi günü ise tümden Edirne'ye ayıracağız.

Ve emin olun, yolculuğumuzun her durağında eserlerinin zamana meydan okuyuşuna tanık olarak, Türk mimarlık tarihinin dehası olan Mimar Koca Sinan'a bir daha hayran olacağız.

Mimar Sinan Gezi Yolu
Trakya Rotası

İstanbul payitahtı olan Topkapı Sarayı'na yalnızca bir menzil uzaklığındaki Büyükçekmece'den yola çıkıp Sinan'ın diğer Trakya şehirleri olan Tekirdağ, Kırklareli ve Edirne ufuklarında yükselen eserlerinin izini süreceğiz. Bu yolculuğumuzu Edirne payitahtının kıyıcığında, şehrin Havsa yerleşiminde nihayetlendirip, bir sonraki günü ise tümden Edirne merkezdeki Sinan eserlerine ayıracağız. "Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk" yaparken, Trakya'nın bu dört güzel şehrinde büyük ustanın şu eserlerini görme şansı yakalayacağız:

İstanbul
Sultan Süleyman Kervansarayı (Büyükçekmece)
Sokollu Mehmet Paşa Mescidi (Büyükçekmece)
Sultan Süleyman Çeşmesi (Büyükçekmece)
Sultan Süleyman Köprüsü (Büyükçekmece)
Mimar Sinan Köprüsü (Silivri)

Tekirdağ
Semiz Ali Paşa Camii (Marmaraereğlisi)
Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü (Çorlu)
Rüstem Paşa Külliyesi (Tekirdağ)

Kırklareli
Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi (Lüleburgaz)
Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü - Taş Köprü (Lüleburgaz)
Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü - Sinanlı Köprüsü (Alpullu)
Semiz Ali Paşa Camii (Babaeski)

Edirne
Kasım Paşa Külliyesi (Havsa)

Mimar Sinan'ın iki Osmanlı payitahtı arasında uzanan Trakya topraklarına dağılmış eserlerini bir rota oluşturacak şekilde onun ayak izleriyle ziyaret edeceğiz.

Mimar Sinan Gezi Yolu'na ait Trakya rotasını şehirler bazında ele alacak; zaman zaman ilgili eserlerin çevresi ile olan ilişkisine değinecek; tarihi, turistik, kültürel ve sosyal doku ile ilgili önermelerde bulunacağız.

Sinan'ın eserlerini, uluslararası iki önemli kültür yolu üzerinde yolculuk yaparak ziyaret edeceğiz. Bunlardan ilki, Sultanlar Yolu olarak bilinen ve İstanbul'dan Avusturya'nın Viyana kenti yakınlarındaki Simmering köyüne kadar uzanan uluslararası kültür yolunun alt kolu… Uzun yürüyüş yolu olarak düzenlenmiş bu kültür rotasının iki payitaht arasında, Türkiye topraklarından geçen bu kolu, aynı zamanda İmparatorluğun Balkanlar'a uzanan ticaret yolu olarak değerlendirilebilir. Diğer kültür yolu ise İstanbul'dan sonra Marmara Denizi kıyıları boyunca önce Tekirdağ'a uzanan, sonra denizden uzaklaşarak Yunanistan'a, oradan da Adriyatik kıyılarında Arnavutluk'ta noktalanan, Roma İmparatorluğu'nun meşhur Via Egnatia yolu.

Hazırsanız, Mimar Sinan'ın ayak izleriyle "Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk" yapmak üzere, kadim bir tarihin mirasçısı Trakya topraklarına doğru yola çıkıyoruz. İlk durağımız, Büyükçekmece.

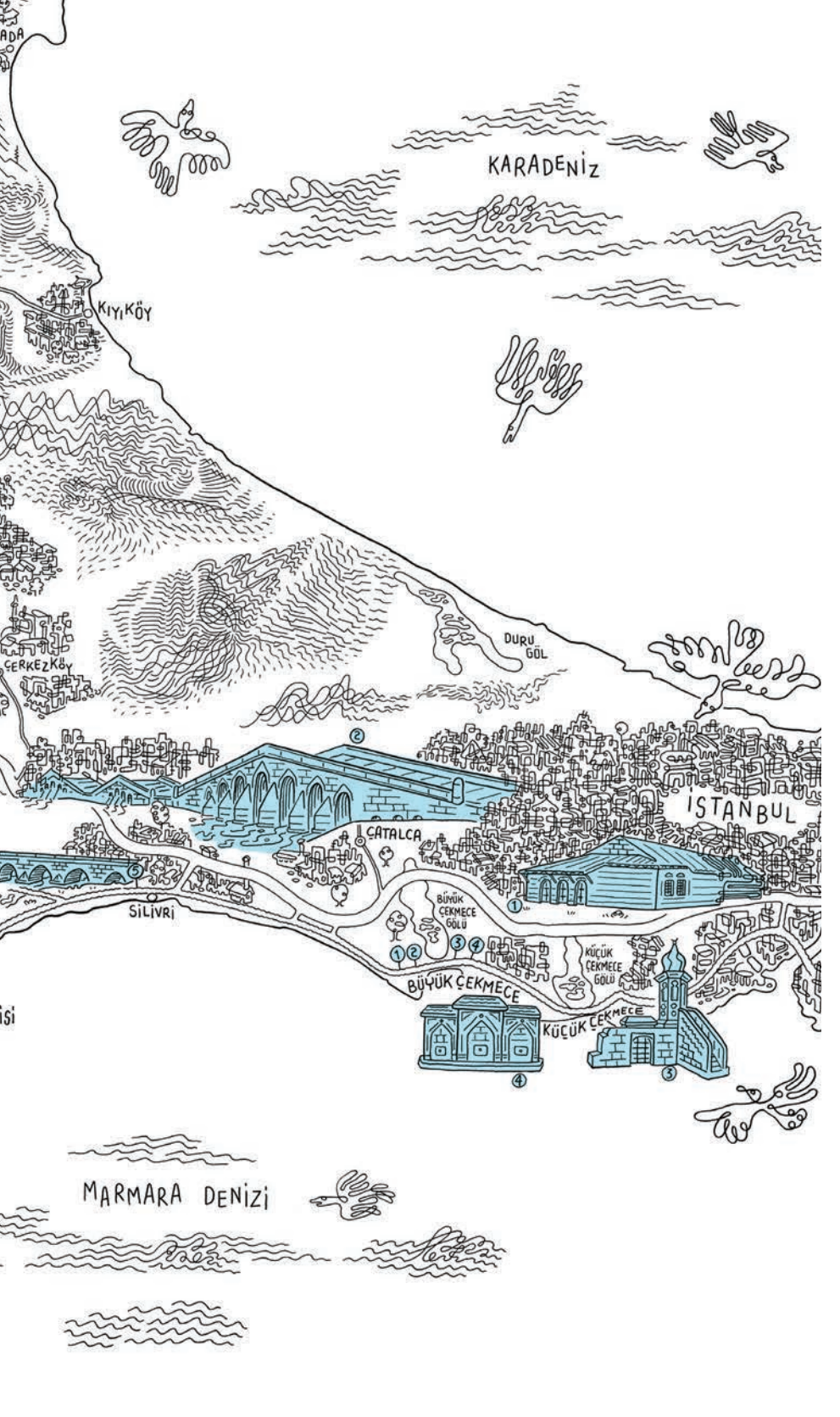
KARADENİZ
KIYIKÖY
ÇERKEZKÖY
DURU GÖL
İSTANBUL
ÇATALCA
SİLİVRİ
BÜYÜK ÇEKMECE GÖLÜ
KÜÇÜK ÇEKMECE GÖLÜ
BÜYÜK ÇEKMECE
KÜÇÜK ÇEKMECE
MARMARA DENİZİ

İstanbul

Büyükçekmece'deyiz...

Büyükçekmece Gölü'nün Marmara Denizi ile hasret giderdiği noktada Mimar Sinan'ın izlerini arayacağız sizlerle. Hoş, gölün denize yaklaştığı kıstakta bir gerdanlık gibi salınan taş köprü tüm etkileyiciliği ile "Sinan burada" der gibi haykırıyor adeta ya, biz köprünün hemen kıyıcığındaki diğer Sinan eserleri ile başlayacağız bu yolculuğa.
XVI. Yüzyıl Osmanlı coğrafyasında Topkapı Sarayı'nı payitahtın merkezi kabul edersek, Büyükçekmece payitahta yaklaşık bir menzil uzaklığında kabul edilebilir. Hal böyle olunca, Osmanlı'nın Balkanlar yönüne uzanan av, sefer ve ticaret yollarının başlangıcında işlevsel eserler vermemiş olması düşünülemez. Payitahtın kalbinden sonraki ilk "menzil" olan Büyükçekmece, Mimar Koca Sinan'ın yapılarını bir bütünlük içinde görmek adına en doğru adres.
Büyükçekmece'de, "Kültür Park"ın orta yerinde durup, bakışlarımızla etrafımızı üç yüz altmış derece tarasak yeter bize.

Bakın, şurada sanki hala yola çıkacak yolcularını bekler gibi zamana meydan okuyan bir han var. Sinan'ın eserlerinden bahseden kaynaklarda Sultan Süleyman Kervansarayı diye geçiyor ama daha çok Kurşunlu Han diye biliniyor. Vakti zamanında çatısı kurşunla kaplı olduğu için böyle anılmış. Bugün kültür sanat faaliyetleri için kullanılan hanın kapılarından içeri süzülelim. Şairin "Han Duvarları" şiirindeki yürek yükünü üzerimize yıkan bir atmosfer sarmalıyor bizleri. Kervanların konaklayacağı ahırı da olan hanın orta kısmı boyunca çatıyı ayakta tutan ana direkler uzanıyor. Bu orta kısma kervan sahipleri denklerini koyarlar, uzun yan duvarlar boyunca sağlı sollu uzanan ve orta zeminden neredeyse bir metre yükseltilmiş bölümdeyse kendileri konaklarlarmış.

Kitabesini yitirmişiz fakat dışarıda hanın yakınındaki bir diğer Sinan eseri olan Sultan Süleyman Çeşmesi'nin kitabesi ile ilişkilendirirsek, Muhteşem Süleyman'ın son seferi olan Zigetvar'a yola çıkarken yapılmasını emrettiği yapılardan olduğu sonucuna varabiliriz. 1566'da payitahttan son seferine çıkan ve seferde hayata gözlerini yuman Sultan Süleyman belki de yapıların bitirildiğini görememiştir bile. Bunu bilemeyiz. Üç kanatlı klasik üsluptaki çeşmenin kitabesinde yazdığı gibi, kurnalarından hala "ab-ı hayat" akmaya devam ediyor. Kana kana içebiliriz.

Bakın, az ileride, Kurşunlu Han'ın uzun duvarı boyunca yaslanan sokağın karşı kıyısında, Sokollu Mehmet Paşa Mescidi'nden günümüze orijinal haliyle ulaşan minareyi görebilirsiniz. Sekiz on sıra merdivenle çıkılan ve yekpare taştan oyulmuş minarenin bir benzeri Mısır'da bulunuyor. Hepi topu dört beş mızrak boyu yükseliyor minare. Bu doku içerisinde gözleri üzerine toplaması şaşılacak bir durum değil. Fakat Sokollu Mehmet Paşa Mescidi'nden dönüşerek bugün Köprübaşı Camii adını alan yapı dönem özelliklerini kaybetmiş. Olsun, zamana mıh gibi çakılmış şu zarafet yüklü minaresi bile onu gözümüzde canlandırmaya yetebiliyor.

Günümüzde sınırlarını tahmin edemesek de, bir külliyenin işlevsel yapılar topluluğu olduğu aşikâr bu mevkiden uzaklaşıp, göle doğru yürüyelim. Mimar Sinan'ın huysuz, doru bir atı dizginlermişçesine, vaktiyle bir bataklığı andıran Büyükçekmece Gölü'nün en zorlu kesimine yaptığı taş köprü bir şaheser. Diğer yapılar gibi bu köprünün yapımına sultan son seferine çıkarken başlanmış, tamamlanması oğlu Sultan II. Selim'e nasip olmuş. Bu muazzam köprü Kanuni Sultan Süleyman adına yapılmışsa da halk arasında Mimar Sinan Köprüsü olarak anılıyor olması, ustaya duyulan saygının bir göstergesi.

Aslında göl kıyısındaki balıkçı kayıklarından birine binerek açıktan seyretmek lazım köprüyü. O zaman Koca Sinan'ın nasıl bir zorluğu başardığını çok daha iyi anlarız. Hele de köprünün gece aydınlatmasının göldeki ışık oyunlarıyla yarattığı atmosfere denk düşebilsek çok daha şanslı olabilirdik.

Uzunlukları 101-135, 157 ve 184 metre arasında değişen dört farklı kemerle kaynaştırılmış bu taş köprüyü adımlamaya ne dersiniz ? Oldukça uzun olduğu için üzerinde bulunan balkon köşklerinden gölün manzarasını seyredelim. Kitabelerinde yazanları rehberimiz söylesin bize fakat Mimar Sinan'ın diğer eserlerinde kullanmadığı imzasının başına geldiğimizde mutlaka hatırlatsın. "Abdullah oğlu Yusuf"...
Taş köprünün diğer başlangıcından araçlarımıza biniyor, İstanbul'un Trakya yönündeki en uç ilçesi olan Silivri'ye doğru yola çıkıyoruz.

Mevsim henüz baharın ilk haftalarıysa, Silivri civarındaki köylerin yoldan uzak tarlalarındaki renk cümbüşüne tanık olabiliriz. Gökkuşağını andıran tarlalarda son yıllarda Osmanlı Lalesi'ni canlandırma çalışmaları yapılıyor. Yok eğer yaz sıcak yüzünü çoktan göstermişse, güneşe dönük gülümseyen yüzleriyle günebakanlar eşlik eder bizlere. Deniz yönünden esen ılık bir akyel (lodos) saçlarımızı tarar. Kendimizi bir anda Silivri'de buluveririz.
Kitabesi olmadığı için kesin yapım tarihini bilemesek de, Sultan II. Selim döneminde yaptırıldığını Sinan'a ait kaynaklardan öğreniyoruz. Mimar Sinan'ın Silivri Çayı üzerine yaptırdığı köprüyü, üzerinde seyahat ettiğimiz onun 30-40 metre uzağındaki ana yol üzerinden görüyoruz.

Köprünün ayaklarını dolduran alüvyonlardan denize yakın olduğumuzu anlayabiliriz. Bu sebeple 333 metrelik köprünün bazı gözlerinin alüvyonlarla silikleştiği gözümüzden kaçmıyor. Dikkatli bakarsak köprünün karşılıklı iki başındaki baba taşlarını bile fark edebiliriz. Mimar Sinan'ın Silivri'ye armağanı bu taş köprü mimaride "sürekli kemerli köprü" sınıfında yer alıyor. Açıklıkları ve yükseklikleri birbirine eşit veya çok yakın olan kemer gözlerini ifade ediyor bu tanım.
Mimar Sinan Köprüsü'nün paralelinde uzanan devlet yolunu kullanarak Silivri'yi arkamızda bırakıyoruz. Marmara Denizi solumuzda, sahil yolunu kullanarak İstanbul sınırlarından çıkıyoruz. Silivri'den sonraki durağımız, yarım saat uzaklıktaki, Tekirdağ'ın kadim yerleşimi Marmaraereğlisi olacak.

İĞNEADA
DEMİRKÖY
KIRKLARELİ
VİZE
KIYIKÖ
SARAY
LÜLEBURGAZ
ALPULLU
BÜYÜKKARIŞTIRAN
ÇERKEZKÖY
YRABOLU
ERĞENE
ÇORLU
TEKİRDAĞ
MARMARA EREĞLİSİ
MARM

Tekirdağ

Solumuzda Marmara Denizi, sağımızda ise yumuşak tepecikler halinde uzanan Trakya ovaları uzanıyor. Zaman zaman arazide yükselen koni şeklindeki toprak tepeciklerine rastlıyoruz. Tekirdağ'a hatta Lüleburgaz'a doğru uzanan bu ovalar boyunca daha pek çoğunu göreceğimiz, Trakya'ya adını veren Thrak kavimlerinin gömü geleneğinin bir parçası olan bu yapılara bölgede "höyük" deniyor. Sürdürülen arkeolojik kazılarda çok değerli buluntulara ev sahipliği yaptığı anlaşılan höyüklerde elde edilenlerin en zengin örneklerini Tekirdağ Müzesi'nde görebiliriz.

Bir hilal gibi karaya sokulmuş güvenli bir koy ve onun gerisinde gelişen Marmaraereğlisi'ne varıyoruz. İyot kokuları içinde şirin mi şirin bir balıkçı kasabası burası. Havanın açık olduğu zamanlarda denizin Anadolu yakasındaki Kapıdağ Yarımadası'nı bile seçebiliyor gözlerimiz. Ağlarını ören balıkçılar, çığlık çığlığa martılar...

Thrak kavimlerine ev sahipliği yapmış Marmaraereğlisi, en pırıltılı dönemlerini Roma ve Bizans dönemlerinde yaşamış. Topraktan hala bu tarih dilimine ait eşsiz güzellikte mermer lahitler, arkeolojik eserler fışkırıyor. O dönemlerdeki adıyla Perinthos'tayız.

Perinthos Antik Kenti'nin gün yüzüne çıkartılabilmiş kısmını ilçe merkezi sayılabilecek limana 5-10 dakikalık yürüyüş mesafesinde görebiliriz. Asıl ziyaret maksadımız olan, Mimar Sinan eseri Semiz Ali Paşa Camii'nin hemen kıyısındaki açık hava sergilemesinde ise onlarca mermer lahit, Roma sütunları, sütun başlıkları, heykelcikler ziyaretçilerini bekliyor. Camiyi ziyaret ederken onları da mutlaka görmeliyiz.

Limana hepi topu 80-100 metre mesafede, ilçe merkezinde yer alıyor Semiz Ali Paşa Camii. Dilerseniz Semiz Ali Paşa ile tanışalım önce ve caminin yapılması ile ilgili rivayete kulak verelim.

Semiz (Cedit) Ali Paşa, Rüstem Paşa'nın yerine geçen Kanuni Sultan Süleyman dönemi baş veziri. Osmanlı'nın sert mizacına tezat olarak şakacı, gülümseyen, barış yanlısı bir tablo çiziyor. Trakya ve Edirne rotalarımızda, banisi olduğu iki eseri daha ziyaret edeceğiz.

Rivayet odur ki, paşanın Marmara Denizi'ne açıldığı bir zamanda içinde bulunduğu tekne fırtınaya yakalanır. Güç bela sığınabildikleri güvenli koy ise Marmaraereğlisi olur. "Hoş bir belde" olarak dile getirdiği yerleşime, fırtınadan kurtuluşunun ve iyi ağırlanmasının bir minneti olarak bir cami yaptırmak ister. İşte o yapı şu an önünde durduğumuz Semiz Ali Paşa Camii'dir.

Hoş, gerçi sonraki dönemlerde neredeyse baştan yapılırcasına onarımlar geçiren Semiz Ali Paşa Camii günümüzde Sinan etkisinden uzak bir portre çiziyor. Yine de Mimar Sinan'ın "sakıflı cami" denemeleri içerisinde örnek teşkil ediyor. "Sakıflı camiler" önünde ahşap direklerle ayakta tutulan sade bir son cemaat yeri olan ve daha çabuk ve ucuza mal edilebilen ahşap çatılı örneklerdir. Camiden içeri adım atıp, ahşap tavana göz atabiliriz. Ahşap minber ve balkon mekana sıcaklık veriyor. Haziresindeki baş taşları hala bir Osmanlı kabristanı havasını koruyor.

Semiz Ali Paşa Camii'nden ayrılıyor ve araçlarımıza binerek Tekirdağ'a doğru yola koyuluyoruz. Yarım saat sürecek yolculuğumuz boyunca solumuzda bize yine Marmara Denizi ile verimli Trakya ovaları üzerinde zaman zaman yükselen höyükler eşlik edecek.

Yolun yarısına geldiğimizde Çorlu yol ayrımını göreceğiz. Bu noktaya yaklaşık 20 kilometre uzaklıktaki Çorlu Trakya'nın en büyük yerleşimi. Çorlu Deresi üzerinde Mimar Sinan'ın elinden çıkan ve Sokollu Mehmet Paşa'nın banisi olduğu bir taş köprü bulunuyor. Mimar Sinan'ın klasik denemelerinden olan taş köprü bugün ne yazık ki çevresinde gelişen sanayi tesisleri tarafından kuşatılmış durumda. Deri sanayisine ev sahipliği yapan bu bölgede Çorlu Deresi'nin

yüz yüze olduğu kirlilik köprüye yaklaşmamızı bile zora sokabilecek boyutlarda. Rota üzerindeki uzaklığını da düşündüğümüzde Çorlu'yu ziyaret etmeden Tekirdağ'a devam ediyoruz.

Yine deniz, yine höyükle... Pek de farkında olmadan, hala arkeolojik kazıların sürdürüldüğü Heraion Teikhos antik kentinin kıyısından geçip Tekirdağ'a varıyoruz.

Tekirdağ...

Sırtını antik dönemin Ganos Dağları'na vermiş, saçlarını denizden esen ılık meltemlerle tarayan, üzüm bağları, yöre mutfağının kendine kimlikli lezzetleri ve doyumsuz bir manzara eşliğinde yılın yarısından çoğunda yamaç paraşütü yapabildiğimiz kadim bir kentteyiz. Yine mavi gözleriyle Marmara Denizi, yine çığlık çığlığa martılar eşliğinde şehir merkezine varıyoruz.

Kanuni Sultan Süleyman'ın iş bitirici, hırslı, kudretli veziri, sultanın damadı olarak yerini sağlamlaştırsa da döneminin en tartışmalı isimlerinden Rüstem Paşa'nın, Mimar Sinan'a yaptırdığı külliyesinden geri kalanları göreceğiz.

Bunun için aracımızı limanın hemen gerisinde uzanan bulvarın karşı tarafındaki öğretmenevi yakınlarında bırakmamız gerekiyor. Bu yapının ruhunu daha iyi duyumsamak için cami tarafındaki girişi değil, külliye topluluğundan geri kalan yapıların olduğu arka girişi kullanacağız.

Öğretmenevinin kıyısındaki merdivenleri tırmanırken, Mimar Sinan'ın oldukça meyilli bir araziyi katman katman, teras teras nasıl kullandığını ve bu zorluğu aştığını görebiliriz. Külliyenin dış duvarları yol kotundan neredeyse 10-12 metre yükseğe kadar taşınıyor. Dış duvara yerleştirilmiş kuş evleri nasıl da şefkat dolu duruyor ve sıcaklık katıyor mekana. Mimar Sinan'ın yapılarındaki hiçbir detayın işlevsiz olması düşünülemez zaten.

Merdivenlerin sonunda sağlı sollu duvarların ve odacıkların bulunduğu labirenti andıran bir sokağın başında buluyoruz. Külliyenin cami yapısı hemen bu

yapıların gerisinde, 5-6 metre yüksekteki bahçenin içerisinde olmasına rağmen bu açıdan varlığını henüz anlayamıyoruz bile. Son yıllarda yapılan restorasyonlar ve çehre güzelleştirme çalışmaları ile şimdilerde esnaf dükkanlarına ve yeme içme ünitelerine ev sahipliği yapan bir çarşıya dönüştürülmüş bu mekanlar muhtemelen külliyenin medrese bölümüne ev sahipliği yapmış olmalı. Caminin yüksekçe bahçesini kıvrılarak dolanan bu labirent gibi çarşıdan camiye ana girişi sağlayan caddeye kavuşuyoruz. Hadi, bahçeye girişi sağlayan şu davetkar taç kapıdan içeri süzülelim. Rüstem Paşa Camii'nin çifte revaklar altında uzanan beden duvarlarına nakşedilmiş hat örnekleri hemen avucuna alıyor bizleri. Ama camiye adım atmazdan önce, girişteki şu şadırvanı da görmezden gelmeyelim. Daha geç dönemlerde buraya eklenmiş olsa bile ulu ağaçlar altında cami atmosferini tamamlıyor. Üzerinde kitabesi çakılı olan yapım kitabesinde hicri 960 (miladi 1553-54) senesinde yapıldığından haberdar oluyoruz. Rüstem Paşa'nın yapının banisi olduğundan da... Külliyeyi bütünleyen imaret ve kervansaray nerededir bilemiyoruz. Zamanla genişleyen yapıya eklenen çifte hamam çoktan yitmiş gitmiş. Ah, ne acı! Buraya kadar gelmişken, bir yürüyüş mesafesindeki Tekirdağ Bedesteni'ni, hemen önünde salınan nazlı Orta Cami'yi, Namık Kemal Kültür Evi'ni ziyaret edebiliriz. İstanbul'dan yola çıktığımızdan bu yana epey yol aldık. Biraz soluklanmanın, Tekirdağ'ın damak çatlatan lezzetlerinden tatmanın tam zamanı. Şehrin adıyla anılan köftesini mutlaka denemelisiniz. Kimlikli peynir helvasını ve Hayrabol tatlısını da... Denizle soluyan bu kentte balık, olmazsa olmaz! Çaylarımızı da yudumladıysak, yaklaşık 40 dakika sürecek bir yolculuğa daha çıkmamız gerekiyor. Yine bir şehir sınırını aşarak, Kırklareli'nin Lüleburgaz ilçesindeki muhteşem Sinan eserini göreceğiz. Sokollu Mehmet Paşa Menzil Külliyesi'ni...

Kırklareli

Kırklareli şehrine bağlı üç ayrı yerleşimde üç ayrı Sinan eserini göreceğiz. Adım adım gidelim isterseniz. İlk olarak Sokollu Mehmet Paşa Menzil Külliyesi'nden günümüze ulaşanları görmek üzere Lüleburgaz'dayız.

Külliye'ye, hemen karşısında bulunan ve ağaçlar altında hemen fark edebileceğiniz küçük parktan şöyle bir geniş bakalım. Önümüzdeki dua kubbesi ve onun gerisinde yükselen cami yapısı çok belirleyici. Solumuzda bir yol ile cami avlusundan ayrı düşmüş çifte hamam yapılan yakın tarihlerde yürütülen başarılı restorasyon çalışmalarıyla kent dokusuna yeniden kazandırıldı. Buradan göremiyoruz ama cami avlusundaki hazirenin hemen gerisinde, döneminde Sıbyan Mektebi olarak tasarlanmış yapı hala ayakta.

Ama acı olan şu ki; dua kubbesi altındaki arasta yapısından bulunduğumuz yöne doğru çok geniş bir alan üzerindeki kervansarayı, tabhane ve imaret yapılarını kaybetmişiz. Üstelik yakın denilebilecek bir tarihte, 1935 yılında yürütülen imar çalışmalarında kervansaray yerle bir edilirken, çifte hamam son anda kurtulabilmiş. İnsanın içi acımıyor mu ? Bakın bir dönem saat kulesi olarak da kullanılmış, parkın hemen diğer ucundaki Zindan Baba Türbesi'ne, caddenin karşısında kalmış Zafer Çeşmesi'ne kadar uzanıyormuş kervansarayın duvarları. Ne kadar büyük bir alan, değil mi ? İnsanın içi sızlıyor. Bugün bu yapıdan geriye arastanın arka duvarlarına yaslanmış ve caddeye bakan yüzünde gördüğümüz, kervansarayın odalarına ait birkaç sıra ocaklık ve nişler kalmış. Hadi o muhteşem dua kubbesinin altına gidelim. Osmanlı'da üç büyük sultana hizmet etmiş kudretli veziri azam Sokollu Mehmet Paşa ile tanışalım. Bosna'nın içlerindeki Sokolovic köyünden devşirilip Osmanlı'ya gelen Mehmet Paşa bu yüzden Sokollu lakabıyla anılıyor. Uzun boylu biri olması hasabiyle, Tavil Mehmet Paşa adıyla da biliniyor. Özellikle Trakya ve Balkanlar'da inşa ettirdiği fakat Anadolu coğrafyasında da rastladığımız pek çok yapının banisi Sokollu Mehmet Paşa. İki payitahtın tam orta yerindeki küçük bir yerleşimde, böylesine büyük bir menzil külliyesi yaptırmış olması bir rivayetle anlatılır. Güya, devşirilip İstanbul'a getirildiği uzun yolculukta ailesinden uzak kalması

sebebiyle mahzunlaşmıştır. Lüleburgaz'da mola verildiğinde bir kadın onunla ilgilenir, anne şefkati gösterir. O bu anı unutmaz ve seneler sonra bu beldeye bir menzil külliyesi inşa ettirerek ihya olmasının önünü açar.

Dua kubbesinin tam altındayız. Ardımızda kalan ve yitirdiğimiz külliyeye açılan kapının üzerindeki kitabeden, kervansarayın bir zamanlar ne ehemmiyette olduğunu dile getiren şu sözler dökülüyor. "Gelen hep oldu revan..." İçimiz bir daha buruluyor. Gelen ticaret kervanlarının üç gün süreye ücretsiz konakladığı, ticaret ahlakının düsturunu fısıldayan dualar eşliğinde kapılarını açıp kapayan, yüzlerce insanı ve beraberindeki hayvanlarını içinde ağırlayan koskoca bir kervansaraydan bahsediyoruz...

Dua kubbesi altından caminin revaklı avlusuna girişi sağlayan kapı tam karşımızda. Sağımıza ve solumuza doğru uzanan arastadan günümüze ulaşan odacıklarda şimdilerde küçük esnaf dükkanları salınıyor. Caddenin tam karşısında ise çifte hamam yükseliyor. Güzel bir restorasyonla şehir dokusuna geri kazandırılan çifte hamam ise salaş esnaf lokantalarına ve yerel yönetime ait hizmet ünitelerine ev sahipliği yapıyor.

Dua kubbesinin altından revaklı avluya girerken cami ile aramızda yer alan o zarif şadırvan karşılıyor bizleri. Sultan II. Mahmut Han'ın mührünün üzerinde işlendiği, on kenarlı saçaklı bu şadırvanın kalem işleri hala göz alıcı. Avluyu üç yönden çevreleyen revakların gerisinde medreseye ait hücreler bulunuyor. Üzerleri kubbeciklerle örtülü bu öğrenci odalarının ocaklıklarının devamı olan bacaları ise ancak avlunun dışından, cadde üzerinden fark edebiliyoruz.

Revaklı avluya caminin son cemaat yeri yakınlarından girişi sağlayan iki kapı daha var. Bu kapılar çevresinde gelişen mahalleyle bağını sağlıyor. Sağımızda kalan kapının hemen kıyısında daha yüksekçe vurgulanan yer, medrese bütünlüğünün bir parçası olan dershane yapısı.

Hadi, kubbeciklerini beş metre yüksekliğinde sekiz sütunun taşıdığı son cemaat yerinden camiye adım atalım. İçeriyi dolaşıp, önce revaklı avluya, ardından yan kapılardan herhangi birini kullanarak mahalleye çıkalım. Camiyi çevreleyen avlu duvarlarını dolanarak kıble yönündeki Sıbyan Mektebi'ne de uğrayalım. Cadde kotundan merdivenlerle yükseltilmiş ve altı su sarnıcı olarak düzenlenmiş yapıyı gördükten sonra, Babaeski'ye yola çıkmak üzere araçlarımızın başına gidebiliriz.

Fakat bu yolculuğu yaparken, 300-350 metre uzaklıktaki bir başka Mimar Sinan yapısını görmeyi ihmal etmemeliyiz. Lüleburgaz deresi üzerindeki taş köprüyü...

İki payitaht arasında Balkanlar'a uzanan önemli ticaret, av ve sefer yolunun tam ortasında inşa edilmiş böylesine büyük bir menzil külliyesinin olduğu yerde, köprü güvenliği ve ulaşımı kolaylaştırmak için yapılmış besbelli. Külliye bütünlüğünün bir parçası olarak aynı tarihlerde yapılmış olduğu değerlendirilen taş köprünün banisi de Sokollu Mehmet Paşa.

Köprü üzerinden aracımızla geçerek 20 kilometre uzaklıktaki Babaeski'ye doğru yola çıkıyoruz. Yolun tam ortasında Alpullu yol tabelası bir başka Mimar Sinan eserine giden yolu işaret eder. Ne var ki, çevresindeki olumsuz çevre koşulları sebebiyle sizleri Sinan'ın bu kıymetli eserine götüremiyoruz. Alpullu ve

Sinanlı yerleşimleri arasında uzanan ve halk arasında Sinanlı Köprüsü olarak da bilinen Sokollu Mehmet Paşa Köprüsü'ne...

Trakya ovalarını sulayarak önce Meriç nehrine, oradan da Yunanistan sınırımızı çizerek Saros Körfezi'ne kavuşan Ergene Nehri üzerinde salınan bir köprü bu. Mimar Sinan'ın Selimiye'yi de yaptığı tarihlerden birinde su geçişini sağlamak, Tekirdağ yönünde Marmara Denizi'ne kavuşan yolu Trakya'nın içlerine bağlamak için tasarlanmış. Aynı zamanda iki payitaht arasında uzanan Sultanlar Yolu'nu, Tekirdağ önlerinden geçerek Balkanlar'a uzanan antik Via Egnatia Yolu'na bağlıyor. Lojistik açıdan oldukça işlevsel.

120 metre civarında uzunluğu olan taş köprü 20 metrelik orta açıklığı ile Sinan'ın sanatını zorladığı yapılardan. Ne var ki, Alpullu tren istasyonuna 300 metre uzaklığındaki köprü etrafındaki çevresel olumsuzluklar sebebiyle kolay ziyaret edilemiyor. Yazık ! İyi bir rehabilitasyonla bu rotaya kazandırılması gereken eserlerden...

Babaeski'ye yaklaşırken ağırbaşlı yapısı, göğe yükselen minaresi ile uzaktan bile fark ederiz Semiz Ali Paşa Camii'ni. Girişteki akarsu üzerine, camiden yaklaşık üç çeyrek asır sonra, IV. Murat Han döneminde eklenmiş bir başka taş köprünün karşı kıyısında azametle yükselir. Balkon köşkü bulunan bu taş köprünün beri kıyısında durup camiyi bir müddet seyretmek lazım. Seyir gücü yüksek bir bütünlük sunar her ikisi.

Aslında cami, arasta, medrese, kervansaray gibi yapılarla bir külliye olarak tasarlanmış yapılar topluluğundan günümüze sadece cami yapısı ulaşabilmiş. Caminin ön yüzündeki avluya bizi kavuşturan ana kapıdan sokulalım içeriye. Ulu gölgelikli ağaçlar altından üzeri sütunlarla taşınan çokgen planlı şadırvanın önüne gelelim. Önümüzde, çatısı bahçeye doğru meyilli çifte son cemaat yeri uzanıyor. Revaklar altındaki son cemaat yeri iç ve dış olmak üzere çift olarak planlanmış.

Başınızı kaldırıp, diğer Mimar Sinan elinden çıkma camilerde olduğu gibi, şu taç kapıdaki işçiliğe bir bakar mısınız, lütfen ? Göz alıcı... Mimar Sinan'ın Selimiye'nin küçük bir denemesi olarak, Selimiye'den yedi yıl kadar önce yapımına başladığı caminin içi de aydınlık atmosferiyle kuşatıyor bizleri. Revaklar üzerindeki balkon denemesi ile minber ve mihrap gerçekten de Selimiye'yi görenlerde o duyguyu uyandırıyor.

Semiz Ali Paşa'nın banisi olduğu Marmaraereğlisi'nde bir camiyi daha ziyaret etmiştik. Mimar Sinan'a yaptırılan külliyeden geriye kalan bu cami için, Semiz Ali Paşa Edirne'de bir de kapalı çarşı yaptırmış ve buraya vakıf olarak bağlamıştır. Ali Paşa'nın adıyla anılan o kapalı çarşıyı yolculuğumuzun Edirne durağında ziyaret edecek, Semiz Ali Paşa'nın yine kulaklarını çınlatacağız.

Bugünkü son durağımız olan Kasım Paşa Külliyesi'ne ulaşmak için Kırklareli'ye bağlı Babaeski'den ayrılıyor ve yarım saat mesafede bulunan Edirne'nin Havsa ilçesine doğru yola koyuluyoruz.

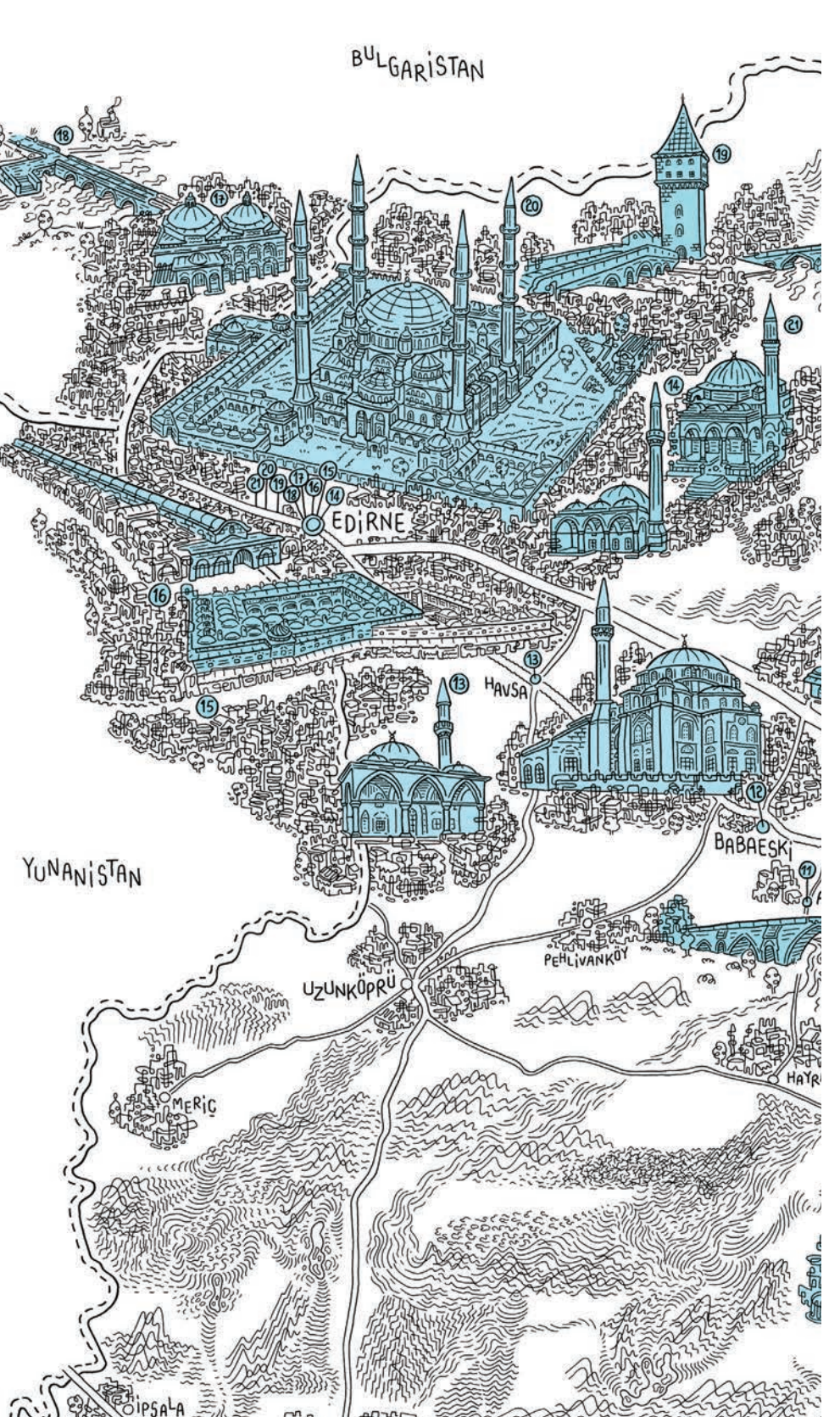
BULGARISTAN
YUNANISTAN
EDIRNE
HAVSA
BABAESKI
PEHLIVANKÖY
UZUNKÖPRÜ
MERIÇ
IPSALA

Edirne

Edirne payitahtına adım adım yaklaşırken, son durağımız olan şehrin Havsa ilçesine varmış bulunuyoruz. İlçe merkezinde, Kasım Paşa Külliyesi'nden geriye kalan yapıları fark etmemek mümkün değil.

Kasım Paşa Külliyesi ismiyle anmayı tercih ettik ama Sokollu Mehmet Paşa'nın banisi olduğu yapı, onun adıyla da anılıyor. Havsa, Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi...
Osmanlı'nın kudretli veziri Sokollu Mehmet Paşa'nın, Bosna mirmiranı olarak görev yaparken hayatını kaybeden çok sevdiği oğlu Kasım Paşa'nın anısını yaşatmak için yaptırdığı bir yapı burası. Muhteşem yüzyılının zirvesinde üç kıtaya yayılmış Osmanlı'nın, tüm kudreti elinde tutan ve üç sultana hizmet eden baş veziri olmasına rağmen; Sokollu Mehmet Paşa'nın evlat acısı karşısında eriyip zerreye dönüşmesinin şahidi oluyoruz adeta.

Bugün belediye binası ile hükümet binası yapılarının arasındaki alanı kapladığı düşünülen mevkideki kervansaraydan bir iz yok. Fakat Lüleburgaz'da rastladığımız gibi, dua kubbesinden geçerek diğer tarafta yükselen caminiz dizilişi benzerlik göstermiyor mu ? Dua kubbesinin altından geçerek uzanan şu sokağın sağında solunda salınması gereken arasta da yerinde yok malesef.

Kaybolan kervansaray ile altında uzanan arastayı camiye bağlayan, dimdik ayakta duran dua kubbesi altından camiye geçebiliriz. Ulu ağaçlar altında, serin, gölgelikli, huzur dolu bir avluya giriyoruz. Tek kubbeli, tek minaresi göğe yükselen bu sükunetli camiyi ancak ibadet saatleri içinde görebiliyoruz. Şansımız varsa, elbette dolaşabiliriz.

Caminin arka bahçesinde, sokak tarafından görülebilecek şekilde bir anıt gözümüze çarpıyor. 1912-1913 yıllarında süren Balkan Savaşları'nın en acı verici olayları bu cami etrafında yaşanmış. Havsalılar bu acıları unutmamak için bu anıtı ibret için bu bahçeye dikmişler. Gelip geçenlere hafıza tazeleterek, "Unutma!" diyor..

Camiden çıkıyor yeniden dua kubbesinin altına geliyoruz. Eskiden arastanın uzandığı sokak boyunca yürüyerek, arastanın sonunda olduğu izlenimi veren bir mevkide yer alan çifte hamam karşılıyor bizi. Zamanın aşındırıcı elleri buraya da uzanmış olsa da yine de şanslı olduğu söylenebilir. Çünkü külliyenin diğer yapılarından olduğu kaynaklarda belirtilen imaretten ve dergahtan geriye bir iz yok. Kaldı ki az evvel söylediğimiz üzere, çifte han planındaki kervansaraydan da... Peki bu külliyenin en uç kısmında olduğunu düşündüğümüz, sokağın yapısına ayak uyurmuş üç cepheli o çeşme neyin nesi ? Yok ! O çeşme külliye ile aynı zaman dilimine ait değil. Yine de, Sultan I. Abdülhamid döneminde yapılara eklemlenen, üzeri küçük bir kubbecikle örtülü, barok üslubunda yapılmış saçaklı çeşme, külliyenin sınırlarını anlamamıza yardım ediyor.

Sizlerle tüm bir günümüzü alan ve Trakya'nın verimli toprakları boyunca süren keyifli bir yolculuğa çıktık. İki Osmanlı payitahtı, İstanbul ve Edirne arasındaki yerleşimlerde bulunan Mimar Sinan eserlerini görme olanağı bulduk. Mimar Sinan Gezi Yolu'nun Trakya rotasının sonuna geldik.

Dinlenmek, ertesi gün için enerjimizi toplamak ve geceyi geçirmek üzere 20 dakika uzağımızdaki Edirne'ye hareket ediyoruz. Mimar Sinan'ın şaheseri Sultan II. Selim Külliyesi'nin de (Selimiye) bulunduğu, Osmanlı'nın 92 yıl payitahtlığını yapmış Edirne'ye...

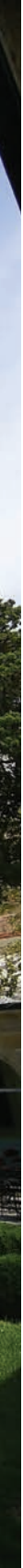

SİNAN

"YENİ BİR TURİZM ROTASI"

EDİRNE

Mimar Koca SİNAN her ne kadar Ağırnaslı, her ne kadar İstanbulluysa; bir o kadar da Edirnelidir. Yalnızca Selimiye Külliyesi'nin inşası sürerken İstanbul'dan başka bir şehirde başından sonuna kadar yaşamıştır. Hatta çok sevdiği torunu, yüreğinin ince sızısı Fatma'yı bu şehirde toprağa vermiş; derler ki, o derin sızısını Selimiye'deki "ters lale" motifiyle zamana "Mühr-ü Sinan" diye nakşetmiştir.

En büyük mimarların bile gördüğünde "Taş dehaya erişti, deha taş kesildi." diye methettiği, bir şehrin ufkuna düşen en güzel siluet, Selimiye Camii; Mimar Koca Sinan'ın 80'li yaşlarına ermişken "Ustalık eserim…" diyerek insanlık tarihine hediye ettiği, Türk-İslam ve dünya mimarisi açısından bir şaheserdir.

Mimar Sinan'ın Edirne'yle ilişkisi sadece Selimiye'nin inşası ile sınırlı kalmamıştır. Önceki tarihlerde de şehri ziyaret eden Sinan, Kanuni Sultan Süleyman'ın büyük aşkı Hürrem Sultan tarafından, sarayın su yollarının ve çeşitli ünitelerinin tamiri ile görevlendirmiş, bu süreçte şehri gözlemleme fırsatı bulan mimar ilk eserlerini bu devirde Edirne'ye hediye etmiştir.

Selimiye Külliyesi'nin ön hazırlıkları için 1568 yılında yeniden Edirne'ye gelen ve 1575 yılında külliyenin açılışına kadar bu şehirde kalan Koca Sinan, şaheserini Edirne'nin ufkunda tuğla tuğla yükseltirken, bu süreçte yeni ve özgün başka eserler de vermiştir.

Şimdi, zaman denilen mevhumun kapısını birlikte aralayacak ve Mimar Koca Sinan'ın ayak izlerini takip ederek, sizlerle Edirne'de keyifli bir yolculuğa çıkacağız.

Mimar Sinan Gezi Yolu

Edirne Rotası

Mimar Sinan'ın Edirne'ye armağan ettiği eserlerini bir rota oluşturacak şekilde onun ayak izleriyle ziyaret ederken, ilgili eserlerin etrafında gelişen mahalle ile olan ilişkisine değinecek; zaman zaman tarihi, turistik, kültürel ve sosyal doku ile ilgili önermelerde bulunacağız.

"Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk" ana başlığı ile ele aldığımız Mimar Sinan Gezi Yolu'na ait Edirne Rotası'ndaki eserlerin listesi aşağıda verilmiştir. Bu rota üzerindeki iki eserden; XVI. yüzyıla dair özgünlüğünü ve Sinan algısını tümden kaybetmiş olan Taşlık Camii ile Edirne şehir merkezinin çok dışında kalan Taşlımüsellim Su Yolları ulaşım zorluğu sebebiyle ziyaret edilmeyecek; eserlerle ilgili bilgilere bu kitapçıkta yer verilirken, rotanın belli duraklarında rehberler tarafından bilgilendirme yapılacaktır.

Defterdar Mustafa Paşa Camii
Rüstem Paşa Kervansarayı
Semiz Ali Paşa Çarşısı
Sokollu Mehmet Paşa Hamamı
Yalnızgöz Köprüsü
Adalet Kulesi
Kanuni Köprüsü
Sultan II. Selim Külliyesi
Taşlık Camii (Mahmut Paşa Camii)
Taşlımüsellim Su Yolları

Şimdi sizlerle Defterdar Mustafa Paşa Camii'nden yola çıkıyor, Muhteşem Osmanlı Yüzyılı'nın o muhteşem eseri Sultan II. Selim Külliyesi'nde (Selimiye) nihayetlenecek olan yolculuğumuza başlıyoruz.

Defterdar Mustafa Paşa Camii

Defterdar Mustafa Paşa Camii, Edirne'nin merkezine bir ok gibi uzanan Talat Paşa Caddesi'nin hemen kıyısında, caddenin tüm ritmine ve gürültüsüne geçit vermeyen sükunetli bir bahçenin orta yerinde yükselir. Koca Sinan'ın şaheseri Selimiye'ye (Sultan II. Selim Külliyesi) hepi topu bir yürüyüş mesafesi uzaklıktadır.

İki "Sultan Hanım" adına yapılmış, iki zarif caminin ortasındaki bu Mimar Sinan yapısını gözden kaçırmanızın mümkünü de yoktur zaten. Bunlardan ilki, bulunduğu semte adını veren, Çelebi Sultan Mehmet'in kızı Ayşe Kadın'ın, diğeri ise Fatih Sultan Mehmet Han'ın zevcesi Sitti Şah Sultan'ın banisi olduğu ve onların isimleriyle anılan camilerdir.

Defterdar Camii, Defterdar Mustafa Paşa Camii, Defterdar Çelebi Camii... Hangisiyle dile getirmek isterseniz, kabulümüz!

Caminin avlusuna girerken, her zaman yapılanın dışına çıkın ve bahçe ana kapısından değil de kıble yönündeki arka kapıdan süzülün içeriye. Biraz önce Talat Paşa Caddesi'nin keşmekeşiyle yüz yüzeyken, cami bahçesine inen beş on sıra merdiveni adımlamayı bitirdiğinizde, bir anda bu vakur yapının sükûnetiyle kuşatılacaksınız. Küçük arka bahçeyi, ulu gölgelikli birkaç sıra ağacın altından dolanın. Olur da zamana dokunmak isterseniz, ellerinizi caminin beden duvarlarında gezdirin. Çocuklar gibi... Kim ne der, diye düşünmeksizin...

Kıble duvarını dönünce o zarif minare dikilecek karşınıza. Şöyle bir başınızı kaldırın, onun göğün mavisine uzanışını birkaç dakika öylece izleyin. Şerefenin hemen altındaki işçiliğe bir göz atın. Ellerinizi caminin duvarlarından hemen çekmeyin ama. Ön bahçeye kavuşuncaya kadar bekleyin.

Genişçe ön bahçeye kavuştuğunuzda, bahçenin neredeyse tamamına kol kanat germiş bir ulu ağaç karşılayacak sizi. Muhtemelen, gölgesindeki bir bankta soluklanan nur yüzlü birkaç ihtiyarcık... Bahçenin orta yerine, caminin girişine doğru cadde yönünden alçalan bir başka merdiven dizisi... Tam karşıda, biraz ileride, avluya girişi sağlayan heybetli ana bahçe kapısı...

Henüz ibadet vakti gelmemişse caminin içine giremeyebilirsiniz. Fakat dört sütunun taşıdığı üzeri üç kubbecikle örtülü son cemaat yerinde oturmanız için hiçbir engel yok. Soluklanın ve tüm bu sükûneti derinden hissedin.

Hazırsanız, ister bahçenin ortasındaki, isterseniz ana bahçe kapısının önünde rastlayacağınız merdivenleri kullanarak yeniden Talat Paşa Caddesi'ne çıkalım birlikte. Merdivenlerin sonunda dönüp bir daha geriye bakmalı, Defterdar Mustafa Paşa Camii'ni bir de bu açıdan görmelisiniz.

Biz sizlerle birlikte şehir merkezine doğru adımlarken, belki bu güzel Sinan yapısı ardımız sıra gözden yitecek, fakat Meriç Nehri'ne doğru katman katman alçalan bir mahalle, keşfedilmeyi bekleyen tüm güzellikleriyle solumuzda beliriverecek. "O kubbe nereye ait ?"... "Şu yıkılmaya yüz tutmuş tarihi konakta kimler yaşamış olabilir ?"... O sokağın başındaki asırlık meydan çeşmesinin kurnaları hala su akıtıyor olabilir mi ?"...

Siz manzarayı kaçırmamak için çabalarken, caddenin sonunda, birkaç yüz metre ileride yükselen Eski Cami (Ulu Cami) heybetle dikilecek karşınıza. Caddenin sonundaki kavşağa vardığınızda daha da altüst olabilirsiniz. Mimar Sinan'ın "Ustalık eserim" dediği Selimiye, hemen sağınızda, rol çalmak isteyen bir aktör misali gözleri Eski Cami'den bir anda kendi üzerine çekiverir.

Güzelliklere ulaşmak bu kadar da kolay olmamalı. Sizi bir daha altüst etmeyi göze alarak, bu rotada Selimiye'yi sona sakladığımızı söylemeliyiz.
Peki ya, siz hala kavşağın başında mısınız? O halde bakışlarınızı şimdilik Selimiye'den ve karşınızdaki Eski Cami'den (Ulu Cami) alın. Lütfen, solunuza, yolun 60-70 metre aşağısında yükselen yapıya bakın. Çünkü oraya gidiyoruz. Rüstem Paşa Kervansarayı'na...

Rüstem Paşa Kervansarayı

Talat Paşa Caddesi'nden sola, İki Kapılı Han Caddesi'ne dalıveriyoruz.

Eski Cami ve onun bahçesindeymiş algısı uyandıran Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün zarif binası sağımızda yükseliyor. Tüm bu tarihi eserleri şehir dokusuna, özüne olabildiğince sadık kalarak kazandırmak için canhıraş bir şekilde çalışan Edirne Vakıflar Bölge Müdürlüğü'ne teşekkürlerimizi sunmanın tam zamanı olsa gerek. Edirne, Floransa'dan sonra metrekareye en fazla tarihi eser düşen şehir olarak kalabilmişse, onların vizyonuna ve çabalarına çok şey borçlu olduğumuzdandır. Yolculuğunuz sırasında, Edirne'de bir yerlerde, tarihi bir yapıyı ayağa kaldırmak için uğraşan birilerine mutlaka rast geleceksiniz. Hatta sadece Edirne'de de değil, "Bir Payitahttan Diğerine Yolculuk" yaparken kat ettiğimiz tüm Türkiye Trakya'sında... Her bir çalışanına, binlerce ama binlerce teşekkürler...

İki Kapılı Han Caddesi'ndeyiz dedik... Çünkü Rüstem Paşa Kervansarayı halk arasında bu isimle de anılıyor. Kervansaray, içeriden birbirine geçişi olan fakat dışarıdan bakıldığında tek bir yapıymış algısı uyandıran iki ayrı hanın, aynı caddeye açılan iki ayrı kapısı sebebiyle bu ismi almış.

Kanuni Sultan Süleyman'ın kudretli baş veziri Rüstem Paşa'nın şehre armağanı bu kervansaray. Hürrem Sultan'ın kendi oğullarının ikbali için İbrahim Paşa'ya ve Şehzade Mustafa'ya karşı yanı başında tuttuğu Rüstem…. Sultan'ın biricik gözbebeği Mihrimah'ın zevcesi… Sarayın kapılarının kendisine bir bir açılmasında "biti bile makbul" Rüstem…. Kurnaz, hırslı, iş bitirici, çevresindeki birçok kişi tarafından zerre sevilmeyen…. Bunca kötü şöhretine rağmen, şu an karşımızda duran neredeyse beş asırlık bu kervansaray gibi daha nice hayır hasenatıyla, zamanın ötesinden kendini bize hatırlatmanın bir yolunu mutlaka bulan, Rüstem Paşa…
Rüstem Paşa Kervansarayı'nın caddeye bakan yüzünde, saçakların altında dizili küçük esnaf dükkanları daha mekandan içeri adım atmadan hepimizi sarıp sarmalar. Bir Osmanlı çarşısındaymışız da sadece zaman atlamışız gibi... Bazı dükkanların neon ışıklı reklam tabelaları mekanın ruhuna tezat gibi görünse bile, yine de oldukça davetkarlar. Edirne'ye ait hediyelik ne varsa bulabilirsiniz bu dükkanlarda. Kapılardan birinde, o meşhur sultan lokumlarından, şekerlemelerden, Türk kahvesinden ikram etmek üzere sizi davet eden, güler yüzlü, konuksever Edirnelilere mutlaka rastlarsınız. Lütfen çekinmeyin, kendinizi evinizdeymiş gibi hissedebilirsiniz.

Mimar Sinan ile ilgili ana kaynaklardan Rüstem Paşa Kervansarayı'nın 1560-1561 (h. 968) yıllarında yapıldığını öğreniyoruz. Zamanın tüm acımasızlığına, işgal yıllarının tüm hoyratlığına tanık olmuş kervansaray. Yine de direnmeyi becerebilmiş. 1980 yılında, Türkiye'deki en prestijli mimarlık ödüllerinden Ağa Han ödülüyle taçlandırılarak kent dokusuna geri kazandırılmış. Şimdilerde bir konsept otel olarak hizmet veriyor. İzin aldığınız taktirde, iki blok halindeki kervansarayı ziyaret etmeniz mümkün.

Kervansaray'ın "Büyük Han" kesimi Mimar Sinan elinden çıkma. Esnaf dükkanlarının olduğu sokağa açılan o büyük kapısından içeri adım attığınız anda, iki kat revakların ortasında büyükçe bir avluya adım atıyoruz. Revakların gerisinde odalar... Şöyle orta yerinde durup, ellerinizi iki yana açın ve kendi etrafınızda hafifçe dönerek tüm yapıyı gözden geçirin. Dilerseniz taş merdivenlerden üst kat revaklara süzülüp, avluya yüksekten bir göz atın.

Bu avluyu adımlayıp "Küçük Han" kısmına geçişi sağlayan bir başka kapıdan geçelim. Daha kasvetli, enine genişleyen, üzerimize geliyormuş hissi uyandıran bu bahçeden görkemli bir başka kapıyla aynı caddeye kavuşuruz.

Rüstem Paşa Kervansarayı'nın hemen bitiminde, Çilingirler Caddesi boyunca ilerleyip Edirne'nin meşhur Saraçlar Caddesi'ne gitmeyi planlıyoruz. Fakat bir parça soluklanıp dinlenmek isterseniz, kervansarayın hemen karşısındaki parkta, parkın bitişiğindeki "Kadın Emekçiler Çarşısı"nda yahut Edirne lezzetlerini tadabileceğiniz küçük salaş dükkânlarda vakit geçirebilir; her ikisi de ancak 50-60 metre uzağımızdaki, hat yazılarıyla bizi sarıp sarmalayan Eski Cami'yi ve hemen yanındaki tarihi bedesteni ziyaret edebiliriz.

Tarihi dokuyu dolaşmaya küçük bir ara verip şehrin bir başka yüzüne tanık olmak isterseniz, birlikte Çilingirler Caddesi boyunca 150-200 metre yürüyelim ve Saraçlar Caddesi'ne kavuşalım. Gerçi, Mimar Sinan'ın ziyaret edeceğimiz bir sonraki eseri olan Ali Paşa Çarşısı, bu meşhur caddenin neredeyse yarısı boyunca uzanıyor olacak. Ama biz onu ziyareti bir süre erteleyip, Saraçlar Caddesi'nin tadını çıkartalım. Bu turistik caddeyi çevreleyen dokuyu Osmanlı Devri'nin hoşgörü terazisinde hissetmeye gayret gösterelim.

Saraçlar Caddesi ve Kaleiçi

Bir parça yorulduk. Biraz soluklanacak, şehrin bir başka yüzünü keşfedecek ve ritmine kaptıracağız kendimizi. Bunun için, Edirne'de turistik hareketliliğin en yoğun yaşandığı Saraçlar Caddesi'ndeyiz.

İstanbul için İstiklal Caddesi ne anlam taşıyorsa, Edirne için de Saraçlar Caddesi o kıymettedir. Tarihi ve modern dokunun öpüşüp koklaştığı, trafiğe kapatılmış, bir uçtan bir uca yaklaşık 600-650 metre boyunca uzanan bir cadde üzerindeyiz. Sağımız solumuz şirin kafeler, yeme içme mekanları, turistik eşya dükkanları, yerel yahut Türkiye ve dünya çapında isim yapmış markaların mağazalarıyla çevrili. Oturup kahvemizi yudumlarken gelip geçen kalabalığı seyretmenin bile keyifli olduğu, gecenin geç saatlerine kadar uyumayan bir cadde burası.

Mimar Sinan'ın Cedit Ali Paşa için yaptırdığı Ali Paşa Çarşısı, caddenin neredeyse yarısına paralel olarak uzanıyor. Orayı birazdan dolaşacağımız için biz oranın aksi yönünde, Tunca ve Meriç nehirlerine doğru uzanan diğer yarısını arşınlayalım. Tadını çıkarta çıkarta, kendimizi yormadan ve etrafımızda akan kalabalığın bir parçası gibi hissederek...

Caddenin bitiminden sağa dönerek Darül Hadis Caddesi'ne sapalım. 60-70 metre ileride, mimarisi ve sarı rengi ile kendini hemen ele veren Büyük Edirne Sinagogu, 92 yıl boyunca bir cihan imparatorluğuna payitahtlık yapmış Edirne'nin hoşgörü iklimine taşıyacak bizleri. Pazartesi günleri hariç ziyarete açık Sinagog'dan içeri süzülelim. Edirne'de cemaati kalmamasına ve yıkılmak üzere olmasına rağmen 2014 yılında restorasyonu tamamlanıp hizmete açılan yapıyı ziyaret ederken, aynı bahçedeki kültür ve sanat merkezini görmeyi de

ihmal etmeyin. Burada Edirne'nin yaşayan el sanatlarının ustaları tarafından icrasına tanık olabilirsiniz. Edirnekari (Edirne işi), pehlivanlar için kispet yapımı, taliga işçiliği...

Sinagog'dan çıkalım ve önümüzdeki cadde oyunca bu defa Saraçlar Caddesi'ne paralel olarak tersine yürüyelim. Zira, Edirne'nin en eski semti olan Kaleiçi'ni mutlaka görmemiz lazım. Saraçlar Caddesi'ne omuz vermiş bu kadim semt, Edirne payitahtının kodlarına işlenmiş kudret ve kucaklayıcılıkla tarih boyunca farklı din ve mensubiyetten halkların, asırlarca nasıl da hoşgörü ikliminde yaşadığının açıkça hissedildiği bir doku bırakmış geride. Bazen rastgele diğer sokaklara da dalın. Yahudi, Ermeni, Rum ve Bulgar halkların yüzlerce sene Müslümanlarla birlikte dip dibe yaşadığı bu kadim semtin, zarafet dolu tarihi konaklarını adım adım dolaşın. Dünyaca ünlü heykel sanatçımız İlhan KOMAN'ın doğduğu evi de görmemiz lazım. İtalyan Kilisesi'ni... Maarif Su Terazisini...

Böyle devam edersek, Mimar Sinan Gezi Yolu'nun Edirne etabına bir gün daha eklemek zorunda kalırız. Hadi biz sizinle yeniden Saraçlar Caddesi'ne yönelelim ve Balık Pazarı Meydanı'yla kesiştiği noktadan başlayan Mimar Sinan'ın bir diğer eseri Ali Paşa Çarşısı'nı keşfetmeye başlayalım. Burası aynı zamanda, Rüstem Paşa Kervansarayı'ndan ayrılıp Saraçlar Caddesi'ne kavuştuğumuz mevki. Saraçlar Caddesi'nin orta noktasında, bu defa caddenin Kaleiçi semtine bakan tarafındayız. Hepsi bu...

Bir parça daha soluklanalım. Enerjiye ihtiyacımız olacak. Ama merak etmeyin, rotanın Edirne panoramasına hakim kesimine bizi taşıyacak olan araçlarımıza bineceğimiz Sokollu Mehmet Paşa Hamamı'na yaklaşıyoruz. Bunun için kapalı çarşı tarzında yapılmış, 300 metre uzunluğundaki Ali Paşa Çarşısı'nın cıvıltılı atmosferinde adım atmamız ve çarşının diğer ucuna vardığımız noktadan sadece karşı caddeye geçmemiz gerekecek.

Ali Paşa Çarşısı

Cadde kotundan 6-7 sıra merdivenle alçalarak, Balık Pazarı Meydanı yönünden Ali Paşa Çarşısı'na dalıveriyoruz.

Merdivenlerin başında durup baktığımızda diğer uçtaki kapıyı gördüğümüz, gerilmiş bir ip gibi 300 metre boyunca uzanan bir kapalı çarşı burası. İki kanatlı ahşap kapıyı aralayıp dalıverin çarşıya. Sanki zamanın da kapısını aralar gibiyiz. Ali Paşa Çarşısı, İstanbul kapalı çarşılarındaki gibi kaotik değil, kaybolma hissini yaşatmıyor fakat sıcaklığı, kuşatıcılığı ve atmosferiyle aralarında hiç fark yok.

Sağlı sollu yüzün üzerinde dükkana ev sahipliği yapıyor Ali Paşa Çarşısı. Bir yanını Saraçlar Caddesi'ne dayamış çarşının bu yönde üç kapısı var. Diğer yanı ise az evvel bahsettiğimiz Kaleiçi semtine omuz veriyor. Kaleiçi yönünde sadece bir kapısı var. Biz çarşıya Balık Pazarı kapısından başlamıştık. Bu kapının diğer ucunda, 300 metre ilerisinde ise Üç Şerefeli Cami yakınlarına açılan bir ana giriş daha var. Etti mi size altı kapı…

Günün ikinci durağında ziyaret ettiğimiz Rüstem Paşa Kervansarayı gibi bu yapının bir han olarak planlandığı fakat kısa süre içinde arasta işlevine kavuştuğunu biliyoruz. Çarşının banisi de zaten Rüstem Paşa'nın vefatı üzerine baş vezir olan Semiz Ali Paşa. Osmanlı gibi katı kuralları olan bir devlet erkânında nüktedan, şakayı seven, barış yanlısı tutumuyla farklı bir portre çiziyor Ali Paşa. En çok "semiz" lakabıyla anılıyor. İri kıyım, etine buduna okkalı Ali Paşa'ya üzerine oturduğunda belini çökertmeyeceği binek atı bulmak bile hayli zor oluyormuş. O derece yani…

Osmanlı'nın vakıf sistemine bu çarşı vesilesiyle bir daha hayran oluyoruz. Çarşı zamanında Paşa'nın Babaeski'de inşa ettirdiği bir diğer Mimar Sinan eseri olan camisine gelir sağlamak için yapılmış. Trakya rotasında ziyaret ettiğimiz Cedit Ali Paşa Camii için... "Cedit" paşanın bilinen bir diğer lakabı. Çarşının ortasındaki dua kubbesi bugün hepimizin ihtiyacı olan ticaret ahlakını beş asır öncesinden günümüze hatırlatmak için dikilmiş sanki. Zaten çarşıyı dolaşırken başımızı kaldırıp tavanlara göz atmaktan bir türlü kendimizi alamıyoruz.

Günümüzde orta halli esnaf dükkanlarına ev sahipliği yapan Ali Paşa Çarşısı'na yerli ve komşu Balkan devletlerinden turistler ilgi gösteriyor. Çarşının cıvıltısına, atmosferine kapılıp nasıl kat ettiğimizin farkına bile varmıyoruz. Diğer uçtaki çıkış kapısının merdivenlerini tırmanın. Tuhaf bir şekilde dönüp tekrar bakma ihtiyacı duyuyor insan. Siz de öyle yapın! Doya doya bir daha bakın geriye, ne çıkar ? Ama bir daha yürümek mi ? Yok, bu defalık kalsın. Çünkü Sinan'ın ayak izleriyle Edirne'yi kat ederken gitmemiz gereken birkaç durağımız daha var.

Şimdiye kadar Sinan'a ait bir cami gördük, bir kervansaray gördük ve bir kapalı çarşı gördük… Bu dokuyu sarıp sarmalayan, Edirne'nin cıvıltısını, ritmini duyabileceğimiz caddelerini, bu kadim şehrin hoşgörüsüne ev sahipliği yapan sükunet dolu bir semtini dolaştık. Sırada, şimdiye kadar dolaştıklarımızdan farklı, heybetiyle bizi büyüleyecek bir başka Sinan eseri var. Bir hamam... Rüstem Paşa gibi, Semiz Ali Paşa gibi bir başka kudretli baş vezirle tanışacağız bu hamamın kapısında. Sokollu Mehmet Paşa ile…

Ali Paşa Çarşısı'nın bu yöndeki kapısına sırtımızı verdiğimizde, 50-60 metre ilerimizde, Banka Aralığı Sokağı'nın az ilerisinde göğe doğru yükselen Makedon Kulesi'ne uğramamız gerekiyor.

Yaklaştıkça yanı başımızda yükselmeye başlayan ve merak duygumuzu kamçılayan kule arkasında Edirne'nin bir başka tarihi katmanını gözlerden saklıyor. Edirne'ye Hadrianopolis adını veren ve İmparator Hadrianus'un (M.S. 117-138) adıyla anılan o meşhur Hadrian Surları'nı...Kule de zaten onun burçlarından biri üzerinde yükseliyor. 1800'lerin ikinci yarısında bir dönem saat kulesi ve yangın kulesi olarak kullanılmış.

Kulenin yanı başındaki sokağı dönüp Üç Şerefeli Cami'ye doğru yönelip, Taşhan'ın önünden geçiyoruz. Görüş alanımıza giren Üç Şerefeli Cami, birbirinden farklı dönemlere ait minareleri, ağırbaşlı gövdesi ile adeta çekiyor bizleri. Revaklı avluya çıkışı sağlayan merdivenlere kadar aceleci adımlar atmanız anlaşılabilir bir durum. Bir şaheserin önündeyiz. Gelgelelim, caminin hemen karşısında tüm heybetiyle dikilen Sokollu Mehmet Paşa Hamamı bizim asıl gitmemiz gereken yer.

Vaktimizi ayarlayabilirsek Üç Şerefeli Cami'yi de, yanı başındaki Saatli Medrese'yi de, Peykler Medresesi'ni de elbet gezebiliriz. Neden olmasın ? Ama önce Sokollu Mehmet Paşa Hamamı...

Sokollu Mehmet Paşa Hamamı

Sokollu Mehmet Paşa Hamamı'nın önündeyiz.

Muhteşem Osmanlı Yüzyılı'nın üç kudretli padişaha hizmet etmiş, öngörüsü yüksek, çalışkan, onlar kadar kudretli Osmanlı başveziri Sokollu Mehmet Paşa'nın, Osmanlı coğrafyasının pek çok köşesine hediye ettiği önemli eserlerinden sadece bir tanesi bu hamam. Ana yapı ve bahçe bütünlüğüyle birlikte Osmanlı hamamları arasında en büyüğü olarak değerlendiriliyor. Üstelik caddeye bakan ön cephesinden hemen anladığımız yapı kayıplarına rağmen büyüklüğü ile hala ziyaretçileri büyülemeye devam ediyor.

İngiliz edebiyatının ünlü yazarlarından Lady Mary Wortley Montague hatıratlarında "çiçek aşısının uygulanışını" ilk defa gözlemlediği yer olarak bu hamamdan bahseder. Henüz 1700'lü yılların ilk çeyreğinde, Osmanlı kadınlarının çiçek hastalığına yakalanmış ineklerden cerahat alıp çocuklarına aşılayarak onların hastalanmasına mani oluşlarını, o meşhur mektuplarında (!) kaleme alınca, İngiltere "çiçek aşısı" ile ilk defa onun vasıtasıyla tanışmış olur.

Osmanlı'da su mimarisinin bir parçası olarak değerlendirilebilecek hamamların insani ve İslami gerekçeler bir yana, geleneklerle alakası çok cıvıltılıdır. Edirne'de "gelin hamamı" geleneğinin baş mekanlarındandır Sokollu Hamamı mesela. Şöyle bir kulak kabartsak, bu görkemli çifte hamamın kadınlar bölümünün duvarlarında çalgılı çengili hamam eğlencelerine dair seslerin yankılandığını duyabiliriz belki. Sokollu Hamamı'nda, kurnaların bile bu geleneği çağrıştıran isimleri vardır. Büyük olanına "kaynana kurnası" derler mesela. Zarif, narin olanına ise "gelin kurnası".

A, bir de "pehlivan hamamları" var. Edirne'nin 650 küsur yıllık yağlı güreş geleneği olan Kırkpınar Er Meydanı'ndan çıkan başpehlivanlar, güreş meydanından şehir merkezine kadar kortej eşliğinde yürürler, halka sevgi gösterilerinde bulunurlar. Kızılca güneş altında yağa belenmiş başpehlivanların hamamını yaptırmak için Edirne'nin meşhur hamamları kıyasıya bir yarış içine girerler.

Bugün bile sürdürülen “pehlivan hamamı” geleneği için Sokollu Hamamı’nın yarışa girmemesi düşünülebilir mi hiç?

Önümüzde bir dağ gibi yükselen Sokollu Hamamı’nı hayranlıkla izlerken, düşünmeden edemezsiniz ? Kırkpınar çayırının sultanları olan hangi başpehlivanları görmüştür acaba bu taş duvarlar ? Kurtdereli’yi ? Kel Aliço’yu ? Adalı Halil’i ? Sokollu Hamamı’nın sularında yıkanarak zaferini kutlayan Koca Yusuf, dünyanın bir ucunda Atlantik Okyanus’un sularında nasıl da yitip gitmiştir, şaşarsınız. Ne hazin bir sondur bu cihan pehlivanının başına gelenler?

Sokollu Mehmet Paşa’nın Koca Mimar Sinan eliyle Edirne’ye armağanı olan bu hamamı dolaşırken, günün yarısını çoktan devirmiş olduk. Edirne’nin damak çatlatan lezzetlerinin tadına bakıp, günün ikinci yarısı için enerji depolamalı ve biraz bünyeyi dinlendirmeliyiz.

Merak etmeyin ! Yolculuğumuzun bu kısmında araçlarımıza binecek, son durağımız Selimiye Camii’ne varana kadar, Edirne’yi uzaklardan seyredeceğimiz yapılarda Sinan’ın izlerini arayacağız.

Yalnızgöz Köprüsü

Fotoğraf: Dinçer Alabaşoğlu

Sokollu Mehmet Paşa Hamamı'ndan araçlarımıza biniyoruz. Hemen hamamın yanı başından Tunca Nehri'ne doğru tatlı bir meyille uzanan Horozlu Bayırı Sokağı'na dalıyoruz. Edirne'nin nehirle çevrelenmiş bu kenar mahallesini boydan boya geçip, bir anda kendimizi sedde boyunda buluyoruz. Karşımızda Tunca Nehri, yorgun fakat tüm ovayı berekete bezeyerek akıyor. Boynundaki ilk gerdanlık ise Yalnızgöz Köprüsü…

Yalnızgöz Köprüsü Sinan'ın eseri midir, tartışmalıdır. Onun eserlerinden bahseden ana kaynaklarda rastlamıyoruz. Fakat, Edirne'deki tarihi yapılardan bahseden Riyaz-ı Belde-i Edirne adlı eserinde, yine bir Edirneli olan Ahmet Badi Efendi, bu köprünün onun eseri olduğunda ısrar eder. Mesleği gereği tahrir defterlerine hakim olan Ahmet Badi Efendi, kendisinden önceki tarihçilerin kaynaklarını da tarayarak Edirne'deki tarihi yapıların kayıtlarına ulaşmıştır.
Yalnızgöz Köprüsü'nün doğrultusunda, biraz ilerisinde, yaklaşık üç çeyrek asır önce inşa edilmiş bir taş köprü zaten vardır. Sultan II. Bayezid Külliyesi'ne geçişi sağlayan, onunla aynı dönemde yapılmış (1488), aynı adı taşıyan bir köprü... Zamanla suyun yatağı ikiye ayrılıp ortada bir adacık oluşunca Mimar Sinan yeni su kolunu Yalnızgöz Köprüsü ile aşarak, Sultan II. Bayezid Köprüsü ile bağlantıyı yeniden sağlamıştır. Ahmet Badi Efendi'ye göre; bu, onun Selimiye'yi yapmak üzere Edirne'ye geldiğinde ilk yaptığı işlerden biridir. Köprünün orta kısmında, nehrin içine doğru sokulan bir gezinti yeri bulunur. Nehrin ortasındaki adacıklar dönemin saray bahçeleri olarak değerlendirilmiş. Sultanlar Yeni Saray'dan çıkıp, karşıdaki camiye saltanat kayıklarıyla gelir, hanım sultanlar bu bahçelerde burcu burcu gülleri koklayıp seyre dalarlarmış.

Yeniden yola çıkıp, Tunca Nehri'nin ilk kolunu Sinan'a atfedilen Yalnızgöz Köprüsü üzerinden, ikinci kolunu ise Sultan II. Bayezid Köprüsü üzerinden geçiyoruz. Köprülerin sonunda bir başka Osmanlı şaheseri tüm ihtişamıyla yükseliyor. Darüşşifa bölümü dünyada kabul gören birçok prestijli ödülle taçlandırılarak Sağlık Müzesi'ne dönüştürülmüş, Sultan II. Bayezid Külliyesi. Zaman olursa mutlaka girip görmek lazım. Avrupa'da akıl hastalarının hunharca toplumdan uzaklaştırıldığı bir dönemde, Osmanlı şifahanelerinde musiki ve su sesiyle tedavi uygulanarak onları topluma geri kazandırma yollarının aranışına, gösterilen şefkate tanık olun.

Külliyeden sonra, Tunca Nehri'nin kıyısından ilerleyen yolu takip edip birkaç kilometre ötedeki Sarayiçi'ne gitmemiz gerekiyor. Osmanlı'nın Edirne'de inşa ettiği ikinci sarayı olan "Yeni Saray"dan geri kalanları görmeye... Fatih Sultan Mehmet'ten Muhteşem Süleyman'a, Sarı Selim'den Avcı Mehmet'e kadar nice padişahlara, hanım sultanlara, şehzadelere ev sahipliği yaparken, o görkemli günlerden hazin bir sona sürüklenen, Edirne Yeni Sarayı'na…

Nehrin karşı kıyısından itibaren katman katman yükselen kaotik mahallelerin üzerini, bir kralın pırıltılı tacı gibi örten o yapı, son durağımız Selimiye... Onun az ötesinde, Sokollu Hamamı'nı ziyaret ederken gördüğümüz Üç Şerefeli Cami'yi hemen seçiyor gözlerimiz. Şehrin ufkunu dantel gibi çizen böylesi bir silueti bir Edirne'de görürsünüz, bir de İstanbul'daki tarihi yarımadanın göğünde.
Sarayiçi'ne varıyor, araçlarımızdan iniyoruz ama kendimizi nehrin ötesindeki Edirne'den bir türlü alamıyoruz.

Fotoğraf: Orkun Akman

Sarayiçi (Edirne Yeni Sarayı)

Sarayiçi'ndeyiz...

Osmanlı'nın ikinci payitahı Edirne'nin iki sarayından "yeni" olanının kurulduğu alandayız. Edirne fethedildikten hemen sonraki yıllarda yapılan, şimdi Selimiye'nin üzerinde yükseldiği mevkideki "eski saray" güçlenen bir imparatorluğa yetmez olunca, buraya bir tane daha yapılmış ve burası "yeni saray" diye anılır olmuş. İstanbul fethedildikten sonra bile Osmanlı Edirne'yle olan bağını kesmemiş, zaman zaman devlet işleri bu saraydan idare edilmiş. Her bir sultan ihtiyaca göre bir eklenti ile yeni sarayı büyütmüş.

Mesela, Turca nehrinin kolları arasındaki saray bahçesinde yükselen Tavuk Ormanı, Fatih Sultan Mehmet'in elleriyle ağaçlarının dikiminde çalıştığı, öylesi bir dönem için ilk "kent ormanı" denemesi olarak görülebilir. Hala şehrin nefes alan yeşil alanlarından... İçerisindeki av köşkü, lakabı da "avcı" olan Sultan IV.Mehmet döneminden... İleride sarayın mutfakları... Şu görünen Kum Kasrı Hamamı... Yıkık haliyle bile heybet uyandıran şu ardımızdaki yapı, Cihannüma Karsı... Nehrin karşısındaki adacığa geçmemizi sağlayan şu köprü de Fatih Sultan Mehmet döneminden yadigar... Peki ya, o köprünün başında sivri külahıyla göğü delen yapı ? O, Mimar Koca Sinan elinden çıktığı kabul edilen, Muhteşem Kanuni Sultan Süleyman döneminin meşhur Adalet Kulesi... Adacığın diğer tarafında, Tunca'nın diğer kolu üzerinden Edirne'ye geçişi sağlayan Kanuni Köprüsü... O da Sinan'ın eseri...

Çok daha geniş bir alana yaylan Edirne Yeni Sarayı'ndan bugün elimizde kalanlar ancak bunlar. 19. Yüzyılın son çeyreğinde patlak veren Osmanlı Rus Savaşı sırasında, cephanelik olarak hizmet veren bölümlerin ele geçmemesi için kendi ellerimizle cephaneliği patlatmışız. Günlerce süren yangınlar sonucu, Osmanlı'nın bu muhteşem sarayının da sonunu getirmişiz. Ne hazin bir son !

Başında durduğumuz köprünün az ilerisindeki şu anıt ise, 1912-13 yıllarındaki Balkan Savaşları'nda, 5 ay süren akla ziyan "Edirne müdafası" sırasında ve sonrasında kaybettiğimiz cesur askerlerin hatırasını abideleştiriyor.

Adalet Kasrı & Kanuni Köprüsü

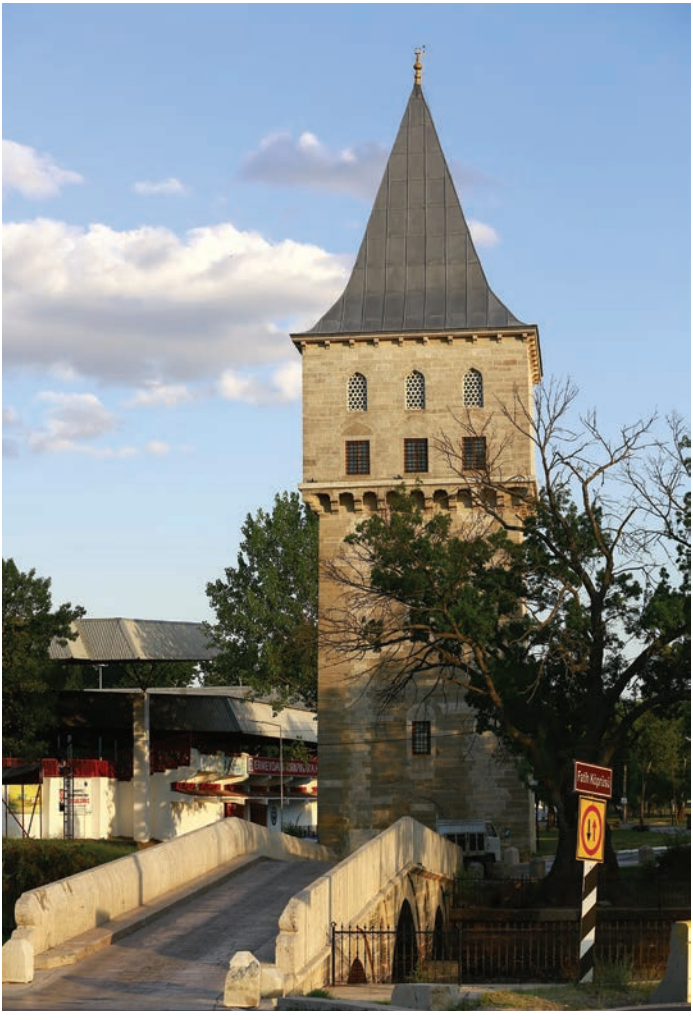

Sarayiçi'nde, Tunca Nehri'nin bizden tarafa olan kolu üzerindeki Fatih Köprüsü'nden karşıya geçiyoruz. Köprünün hemen başında, ağırbaşlı gövdesi, sivri külahıyla yükseliyor Adalet Kasrı. Çok ötelerden bile Sarayiçi'ne yaklaşsanız, ilk onu fark ediyorsunuz zaten.

Muhteşem Osmanlı İmparatorluğu'nun kudretli sultanı Sultan Süleyman Han'ın Mimar Sinan'a yaptırdığı Adalet Kasrı, onun neden "kanuni" lakabıyla anıldığını haykırırcasına göğe yükseliyor. Kare bir plan üzeride üç kat yükselen kule, Kanuni döneminde Divan-ı Hümayun (Bakanlar Kurulu) ve Yargıtay olarak görev yapmış. İlk katında bir şerbethane bulunur, ikinci katında divan

katipleri görev yaparmış. İçerisinde mermerden bir havuz bulunan üçüncü kat ise sultanın tahtına ve Divan-ı Hümayun'a ev sahipliği yaparmış.

Günümüzde içerisine giremediğimiz Adalet Kasrı'nı dolanıp ön tarafına geçiyoruz. Sonradan buraya konulduğu düşünülen iki taş sehpacık gözümüze çarpıyor. Biri halkın isteklerini bildiren dilekçelerini bıraktığı "arz taşı", diğeri ise ölüm cezasına çarptırılanların fermanlarının ve kellelerinin sergilendiği "ibret taşı"... İnceden inceye ürperiyoruz...

Mimar Sinan'ın kendi ağzından eserlerini sıraladığı kaynaklarda neden bu yapıdan bahsetmediğini bilemeyiz. Buna rağmen, bu yapının bir Sinan eseri olduğunu ileri süren görüşler hiç de yabana atılır görüşler değil.

Adalet Kasrı'ndan ayrılıp Pehlivanlar Caddesi boyunca ilerliyoruz. Yanı başımızda 650 küsür yıldır sürdürülen Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin düzenlendiği güreş arenası var. Olimpiyat oyunlarından sonra tarihin kesintisiz en uzun soluklu spor organizasyonu olarak değerlendirilen Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri, 2010 yılında UNESCO tarafından "İnsanlığın Somut Olmayan Kültür Mirası" listesine dahil edilmişti.

Güreşlerin yapıldığı spor arenasının gerisinde bir zamanlar Edirne Yeni Sarayı'nın has bahçesinin bir parçası olan "Tavuk Ormanı" uzanıyor. İki kola ayrılmış Tunca Nehri'nin oluşturduğu bu adacık üzerinde, yeşil, dingin, kuş cıvıltıları içinde ve huzur dolu. Dilerseniz içerisindeki "Avcı Mehmet Köşkü"nün kıyısında bir Türk kahvesi eşliğinde soluklanabilirsiniz.

Biz cadde boyunca ilerleyip bu adacığın sonundaki taş köprünün başına varıyoruz. Tunca Nehri'nin diğer kolu üzerindeki bu köprü Hürrem Sultan'ın emriyle sarayın su yollarını onarmak üzere geldiği dönemde Mimar Sinan'a yaptırılmış. Klasik Osmanlı köprülerinden olan köprü Sarayiçi'nden ayrılıp Edirne'nin merkezine geçmemize olanak sağlıyor. Zaman zaman hiddetlenerek akan ve Sarayiçi'ni sel suları altında bırakan Tunca Nehri'nin tüm yıkıcılığına rağmen, neredeyse beş asırdır dimdik ayakta. Vakur, sükunetli duruşuyla, zaman içinde Tunca'yı ehlileştirmeyi başarmış, belli ki...

Araçlarımıza binip, son durağımıza yol almanın vakti geldi. Gündüzün son çeyreğini tümden Selimiye'ye ayırdık. Hadi, yola çıkıyoruz...

Sultan II. Selim Külliyesi (Selimiye)

Nihayet Sultan II. Selim Külliyesi'nin önündeyiz. SELİMİYE'de...

Caddenin karşısında, dış avluya girişi sağlayan ana kapının önünde durup, şöyle bir uzaktan seyredelim önce. Mimar Koca Sinan'ın izleyenlere akıl oyunları oynatan, bizleri dehasının uçurumlarına kadar sürükleyip ruhumuzu baştan aşağı titrettiği şaheseri; Selimiye...

Atlastan gök kubbeye mıh gibi çakılmış, göğü delecekmiş gibi uzanan zarif minareleri daha ilk görüşte alıp götürüyor izleyenleri. O devasa kubbeyi hangi güç ayakta tutuyor, şaşırmamak elde değil. Bunu bir insan yapmış olamaz, demekten alıkoyamazsınız kendinizi.

Dış avluya girişi sağlayan ana kapıdan süzülüyoruz içeriye. Önce, ulu ağaçlarla gölgelenmiş bu bahçenin tadını çıkartalım. Daha sonra cami yapısını çevreleyen revaklı iç avluya geçeriz. Bu genişçe avluda çocuklar gibi bir sağa bir sola koşturup, Selimiye'ye başka başka açılardan bakmaktan geri durmayın, sakın. Kim karışabilir ki bize ? Hiç bir ayrıntıyı kaçırmamamız lazım. Dış avlunun çevresindeki mahalleye açılan duvarlarındaki diğer kapıları gördünüz mü ? Dikkatli bakın, işte oradalar ! Her birinin işlevlerine göre isimleri varmış zamanında ama onları kulağımızı dört açtığımız rehberimiz söylesin bize. Şu köşecikte, Selimiye Arastası'nın giriş kapısının üzerinde, muvakithane (na-

maz vakitlerinin ve takvim hesaplamalarının yapıldığı kuruluş) var örneğin. Gözden kaçırmamak gerek... Zaman dediğin şey, kıymetli zira.

Dış avlunun ana kapısından girdiğimizde, sağımızda, bahçe kotundan daha düşük seviyede, boylu boyunca Selimiye Arastası uzanır. Arasta, Mimar Sinan'ın değil ama öğrencisi Davut Ağa'nın eseri. Yine de bu eşsiz bütünlüğün vazgeçilmez bir parçası… Arastanın dua kubbesi, dış avlunun bahçesinden hemen fark ediliyor. Aşağı inerek Selimiye Arastası'na geçişi sağlayan kapılar da işte oradalar.

Solumuzda, dış avlunun gerisinde Edirne Eski Sarayı'nın hamamı; Fatih Sultan Mehmet'in doğduğu rivayet edilen saray konaklarından Taş Odalar; Yeniçeri mezar taşlarının olduğu, mutlaka görülmesi gereken bir açık sergileme alanı ile gerisinde Edirne Müzesi gözümüzden kaçmıyor.
Avluda, caminin kıble tarafındaki iki ayrı köşesinde iki medrese yapısı var. Günümüzde Türk-İslam Eserleri Müzesi ve Selimiye Vakıf Müzesi olarak kullanılan bu yapıları, camiyi gördükten sonra ziyaret edebiliriz. Avlu boyunca caminin arkasını dolaşacak olursak, iki medrese arasındaki küçük hazireyi de görebiliriz. Onlar için, biraz sabır !

Ah, bir de minareler… Minarelerin bedenleri dış avluya baktığı için yanlarına kadar yaklaşıp başınızı göğe kaldırın. Minareler üzerindeki üçer şerefenin birbirinin üzerine perspektif bindirip göğe uzanışlarındaki azameti izleyin. Şerefelerdeki incelikli işçiliği… Dört minareden iki tanesinde, içlerinde yürüyenlerin birbirini hiç görmeden aynı anda şerefelere çıkmasını sağlayan üç sıra merdivenin bulunduğuna insan inanamıyor.

Dış avlu bitti. Şimdi revaklı iç avluya girmeliyiz ve bunu içlerinde en görkemlisi olan taç kapıdan yapmalıyız. Revaklı avluya girişi sağlayan sağlı sollu iki kapı daha var zira. Revaklı avlunun orta yerinde bulunan incelikli mermer şadırvan göz alıcı. Revakların altındaki mermer sütunlara yaslanıp karşımızda katman katman yükselen camiyi bir müddet öylece seyredelim.

İster revaklar altından, ister iç avluyu boydan boya geçerek caminin ana girişine gelin. İçeriye girmezden evvel başınızı bir daha kaldırıp, cami taç kapısı üzerindeki mermer işçiliği, kubbeciklerin tavanlarındaki kalemişi bezemeleri doya doya seyredin. Çok kapılmayın ama ! İçeride bizleri şimdiye kadar gördüklerinizden çok daha görkemlileri bekliyor.

Bu azamet karşısında başımızı eğip süzülüyoruz içeriye. Selimiye'ye girer girmez, "Ters lale nerede ?" diye koşturanlardan olmayın. O zaman Selimiye'nin bütün büyüsünü, onu değerli kılan atmosferi gözden kaçırmış olursunuz. Devasa fil ayakları üzerinde yükselip camiyi şefkatli kollarıyla asırlardır sarıp sarmalayan kubbeyi durup seyredin. Bırakın şu kayıkçı kavgasını… "Kubbesi Ayasofya'dan büyük mü, değil mi ?" Kime ne ? Kubbeyi dolanan kalem işlerinin, bezemelerin, döneminin en iyisi kabul edilen çinilerin, pencelerden içeriye huzme huzme süzülen ve mekana ruh üfleyen gün ışığının yoğurduğu atmosferin tadını çıkartın. Aklımızda yine aynı şüphe… Yok, bunu bir insan yapmış olamaz !

Kubbeden kendimizi alabilirsek etrafı keşfe çıkabiliriz. Bakın, orta yerde salınan müezzinler mahfilini taşıyan o mermer sütunun ayağında "ters lale" motifi işli. Şu başında insanların toplaştığı sütun… Ama o kalabalık dağılana kadar

müezzinler mahfilinin altındaki mermer şadırvancığa bakabiliriz. Başınızı kaldırırsanız tüm mahfilin altı boyunca meşhur "Edirne kırmızısı"ndan bezenmiş "çarkıfelek" motifini göreceksiniz. Bu nasıl bir zarafettir ? Ya mahfilin ahşap aksamına nakşedilmiş "Edirnekari" bezemeler ?

Hadi, kalabalık biraz dağıldı. Şimdi "ters lale"yi görebiliriz. Rivayetleri Selimiye'nin kendisi kadar meşhur, duymuşunuzdur. Güya burada aksi bir ihtiyarcığın evi varmış da cami yapılırken arazisini bin bir zorlukla vermiş. Onun aksiliği bu sütuna nakşedilmiş. Bilemeyiz, zaten saray arazisi olan bir yerde özel mülk olabilir mi ? Ama rivayet işte !

Selimiye yapılırken seksenlerine varmış Mimar Sinan'a yardım için onunla Edirne'ye gelen fakat hayatını burada kaybetmiş olan torunu, gözbebeği Fatma Hatun'a dair rivayet çok daha yüreğimize dokunur. Derler ki, torununa çok düşkün olan Sinan'ın bu yürek acısını gören bir mermer ustası "ters lale" motifiyle bu acı hatırayı zamana mühürlemiştir. Sinan'ın torununu toprağa verdiği yeri küçük bir kabristan olarak düzenlediği, bu düzenlemenin bile bir Sinan eseri sayılabileceğini söyleyen görüşlere kulak asmak lazım. Ayşe Kadın Semti'nin İstanbul yönüne doğru çıkışındaki bu küçük kabristanı yol üzerinde rahatlıkla görebiliriz. Fatma Hatun'a ait mezar lahidinin üzerine de "ters lale" motifi işlenmiş olması, tesadüf müdür, işte onu bilemeyiz.

Camiyi revaklar üzerinden üç yönden kuşatan balkonlar içeri dolan ışığı asla kesmediği gibi mekanı daha hacimli kılıyor. Kıble yönünde, solumuzdaki köşede bulunan balkon uzantısı neden revaklı bölüme göre daha farklı diye sorabilirisiniz. Orası "sultan mahfili". İşgal dönemlerinde yağmalanmış ve büyük zararlar verilmiş olmasına rağmen çinileri hala benzersizdir. O işgal yıllarından birinde, Selimiye'ye yöneltilen top mermilerinden birinin izi duvarda ibret olarak onarılmadan öylece bırakılmıştır.

Son olarak şu mermerden bezemesiyle göğe doğru yükselen minbere yaklaşalım. Ellerinizi geometrik motiflerle bezeli, yekpare mermerden oyulmuş bu gösterişli süslemede şöyle bir dolaştırın. O inceliği, o zarafeti hissetmeye çalışın. Zamana dokunuyorsunuz, farkında mısınız ?

Hadi, yine göğe çakılı bu kudretli kubbe altından geçerek yan kapılardan birinden dışarı çıkalım. Sağdan yahut soldan çıktığımızın önemi yok. Dış avlunun köşelerine yerleştirilmiş medreseleri dolaşacağız.
Birkaç mimari ayrıntı dışında avlunun kıble yönünde köşelere konumlanmış medreseler "ikiz medrese" olarak değerlendirilebilir. Darülhadis Medresesi bugün Kültür Bakanlığı'na bağlı Türk-İslam Eserleri Müzesi olarak işlev görüyor. Arasta yönündeki Darülkurra Medresesi ise Selimiye Vakıf Eserleri Müzesi… Bir iç avluya açılan küçücük öğrenci hücrelerindeki sergilemeler sizi bir zaman yolculuğuna çıkaracak zenginlikte. Selimiye'nin minarelerine bir de o medreselerin bahçeciklerden bakmanızı tavsiye etmeliyiz.

İki medrese arasında Osmanlı şehzadelerinden ve önemli devlet adamlarından bazılarının defnedildiği, insan boyuna göre yüksekçe konumlanmış iki parçalı küçükçe bir hazire var. Baş taşına bir ressamın palet ve fırçasının nakşedildiği mezar yapısının Selimiye'nin haziresinde bulunacak kıymette olması, Osmanlı'yı "sanat düşmanı" gibi göstermeye çalışan oryantalistlerin suratına inmiş bir tokat gibi adeta.

İki parçalı hazirenin ortasını taş döşeli bir sokakçık boyunca geçip "dilenciler kapısı"ndan caddeye kavuşuyoruz. Sağa yönelip Selimiye'nin dış avlu duvarları boyunca yokuştan aşağı süzülüyoruz. Bakın köşede, yukarıda az evvel dolaştığımız Selimiye Vakıf Müzesi'nin (Darül Hadis Medresesi) küçücük hücre pencereleri görülüyor.

Köşeye vardığımızda birden Selimiye Arastası dikilir karşımıza. Edirne'ye dair hediyeliklerin alınabileceği, cıvıl cıvıl bir kapalı çarşı burası. İki tanesi iki ayrı uçta, biri de ortada olan 3 kapısı mahalleye açılırken, merdivenlerle çıkılan iki orta kapı ise yine Selimiye'nin dış avlusuna çıkartır bizleri. Tam ortada dua kubbesi… Dua kubbesini dışarıdan seyretmesi çok daha keyiflidir.

Arastayı boylu boyunca, tadını çıkarta çıkarta dolaşıp, Eski Cami yönündeki orta kapıdan dışarı çıkalım. Kapının hemen solundaki yüksekçe yapı daha o zamanlarda mahalle çocuklarının eğitim görebilmesi için "sıbyan mektebi" olarak yapılmış. Bu açıdan baktığımızda Selimiye çok daha devasa görünüyor.

Mimar Sinan'ın bu şaheserini dolaşırken çok yorulduk. Umarız bu yorgunluğa fazlasıyla değmiştir.

Taşlık Mahmut Paşa Camii

Edirne'nin Taşlık semtindeyiz...

Çoğu zaman semt ile aynı isimle anılan, asıl adı Mahmut Paşa Camii olan yapının önündeyiz. Taşlık Mahmut Paşa Camii, çok değil, Selimye'ye hepi topu bir yürüyüş mesafesi uzaklıkta.

Edirne'de doğmuş ve İstanbul'un fethinin planlarını bu şehirde yapmış olan Fatih Sultan Mehmet Han'ın başvezirlerinden Mahmut Paşa tarafından yaptırılmış cami. 1472 yılında yaptırıldığı kabul edilen cami, neredyse bir asır sonra Mimar Sinan eliyle yeni baştan yapılırcasına kapsamlı bir onarım geçirmesi ile yapıda Sinan etkisi gözlenmeye başlamış. Ama zaman hoyrat elini Sinan'dan sonra da Taşlık Mahmut Paşa Camii üzerinden çekmemiş. Depremler, işgaller, yıkımlar yaşayan cami geçtiğimiz yüzyılın ortalarına varıncaya değin neredeyse temellerine kadar yıkılmışken, 2007 yılında restore edilerek ayağa kaldırılmıştır. Bu restorasyon sonrası Mimar Sinan algısını yitirmiş olan cami, büyük mimarın aziz hatırası adına ziyaret edilebilir.

Yakınlardaki Taşlık Su Maksemi ise bir sonraki başlık altında dile getireceğimiz Taşlımüsellim Su Yolları ile alakalı bir yapı olarak, caminin hemen yakınlarında görülebilir.

Taşlımüsellim Su Yolları

Mimar Sinan hakkında bilgi sahibi olduğumuz ana kaynaklarda yer almamasına rağmen, Edirneli Ahmet Badi Efendi, Riyaz-ı Belde-i Edirne adlı eserinde bu su yolunun Mimar Sinan'a ait olduğu tespitine yer verir. Halen kısmen kullanılabilen Edirne'deki Taşlımüsellim Su Yolu Sinan'ın su mimarisindeki üç önemli su yolu arasında gösterilir. Diğerleri, Süleymaniye Su Yolu ve üzerinde Moğlava, Güzelce gibi hala dimdik duran güçlü kemerleri ile göz alan Kırkçeşme Su Yolu'dur.

Sanat tarihçileri Mimar Sinan'ın camileri hakkında kullandığı kıyaslamayı onun inşa ettiği bu su yolları için; "Edirne-Taşlımüsellim su yolları onun çıraklık, Süleymaniye su yolları kalfalık ve nihayetinde Kırkçeşme su yolları ise ustalık eseridir." şeklinde dile getirirler.

Edirne'nin kuzeydoğusundaki Sinanköy (Pravdi) ve Taşlımüsellim kaynaklarından iki kol halinde uzanan su yolu birleştirilerek, tek kol halinde Edirne'ye doğru uzanır. Toplam uzunluğu 45 kilometreyi bulan Taşlımüsellim Su Yolu'nun yapımına Mimar Sinan'dan önceki tarihlerde başladığı düşünülmektedir. Hürrem Sultan'ın emriyle Edirne Yeni Sarayı'nın su yollarının tamiri ile görevlendirilen Mimar Sinan, bu konuya kafa yorarken şehre su taşıyan bu kaynakları yeniden ele almış ve kendi etksini yansıtacak biçimde su yolunu düzenlemiştir. Uzunluğu 30 ile 105 metre arasında değişen 9 kemer, toplam uzunluğu 3,8 kilometreyi bulan 5 adet açık ve kapalı tünelden geçen sular Muradiye ve Taşlık semtlerindeki su maksemlerine gelir, buradan su terazileri, kanallar ve çeşmeler yoluyla Edirne Yeni Sarayı ile şehrin mahallelerine dağıtılırdı.

İki su kolunun birleştiği orta kol üzerindeki Hıdırağa Kemeri, Mimar Sinan'ın İstanbul'daki su yollarında zirveye ulaşacak Moğlova Kemeri'nin çok erken tarihli bir habercisi gibi, hala dimdik ayaktadır.

FOLLOWING SINAN's FOOTSTEPS

A JOURNEY FROM ONE CAPITAL CITY TO ANOTHER

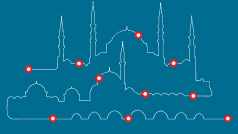

SINAN

"A NEW TOURISM ROUTE"

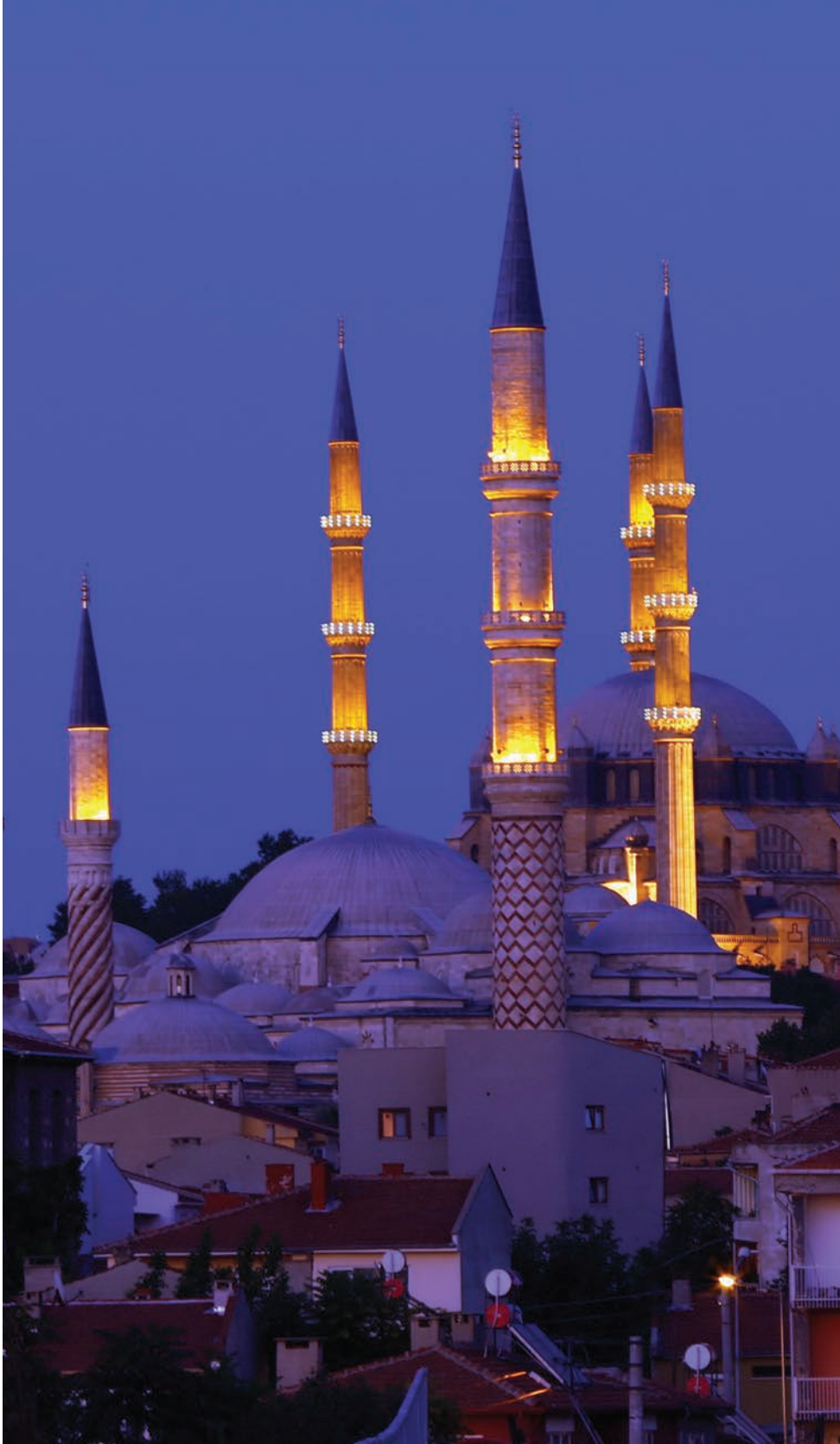

SINAN
"A NEW TOURISM ROUTE"
THRACE

Mimar Sinan…

He is the great figure of Turkish architecture history giving soul to time with his works from 16th century that have managed to survive until today, representing the political power of the Ottoman Empire and the Islam as the symbols of grandness and grace. In the eyes of his contemporaries and modern architects, he is a genius who should be studied as “lesson” over and over again … In his own words; “This humble servant Sinan” …

A genius, a scholar who served under Yavuz Sultan Selim, Suleyman the Magnificent, Sultan Selim II and Sultan Murat III, witnessed the magnificent century of the Ottoman Empire and built the magnificent century of Ottoman architectural art with his hundreds of works created upon the empire’s wide geographical territory spreading over three continents… Koca Sinan…

Following his footsteps that could not be erased by time, we will take you on a journey that will last for two days. On the first day of the route within our “Journey from One Capital City to Another”, we will visit the Thrace region. During the journey where we will spend the first night in Edirne, we will save the second day for Edirne alone.

And we assure you that at each stop along our journey, we will witness how his works defy time and once again admire Mimar Koca Sinan who is the genius of Turkish architecture history.

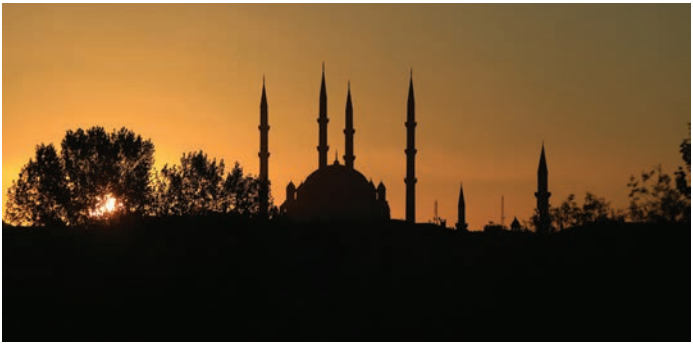

Mimar Sinan Travel Tour

Thrace Route

We will depart from Buyukcekmece which is just one post away from Topkapi Palace that used to be the imperial capital in Istanbul and follow the traces of Sinan’s works rising along the horizons of other Thracian cities Tekirdag, Kirklareli and Edirne. We will end our journey in Havsa location, on the shores of Edirne capital and save the next day entirely for Sinan’s works in Edirne city center. While taking a “Journey from One Capital City to Another”, in this four Thracian beautiful city, we will get a chance to see the great master’s following works:

Istanbul

Sultan Suleyman Caravanserai (Buyukcekmece)
Sokollu Mehmet Pasha Masjid (Buyukcekmece)
Sultan Suleyman Fountain (Buyukcekmece)
Sultan Suleyman Bridge (Buyukcekmece)
Mimar Sinan Bridge (Silivri)

Tekirdag

Semiz Ali Pasha Mosque (Marmaraereglisi)
Sokollu Mehmet Pasha Bridge (Corlu)
Rustem Pasha Complex (Tekirdag)

Kırklareli

Sokollu Mehmet Pasha Complex (Luleburgaz)
Sokollu Mehmet Pasha Bridge - Tas Bridge (Luleburgaz)
Sokollu Mehmet Pasha Bridge - Sinanlı Bridge (Alpullu)
Semiz Ali Pasha Mosque (Babaeski)

Edirne

Kasım Pasha Complex (Havsa)

While visiting Mimar Sinan's works scattered around the Thracian region extending between the two Ottoman capitals through a route we will follow his footsteps.

We will give details about the Thrace route of Mimar Sinan Travel Tour on the basis of the cities and address the relationship of the works concerned with the neighborhood around them and occasionally present insights on historic, touristic, cultural and social fabric.

We will visit Sinan's works through a journey on two important international cultural routes. One of them is sub-branch of the international cultural route known as Sultan's Trail extending from Istanbul to Simmering village near Vienna, Austria ... This sub-branch of the cultural route planned as a long walking route which is in Turkish territories, in between two Ottoman capitals can be also considered as Empire's trade route extending towards the Balkans. The other cultural road is the famous Via Egnatia road of the Roman Empire, which starts from Istanbul, runs along the coasts of Marmara Sea, reaches first Tekirdag and then heads away from the sea towards Greece and finally towards the Adriatic coast of Albania.

If you're ready, we start our "Journey from One Capital City to Another" following the footsteps of Sinan and heading towards Thrace region, the heir of an ancient history. Our first stop is Buyukcekmece.

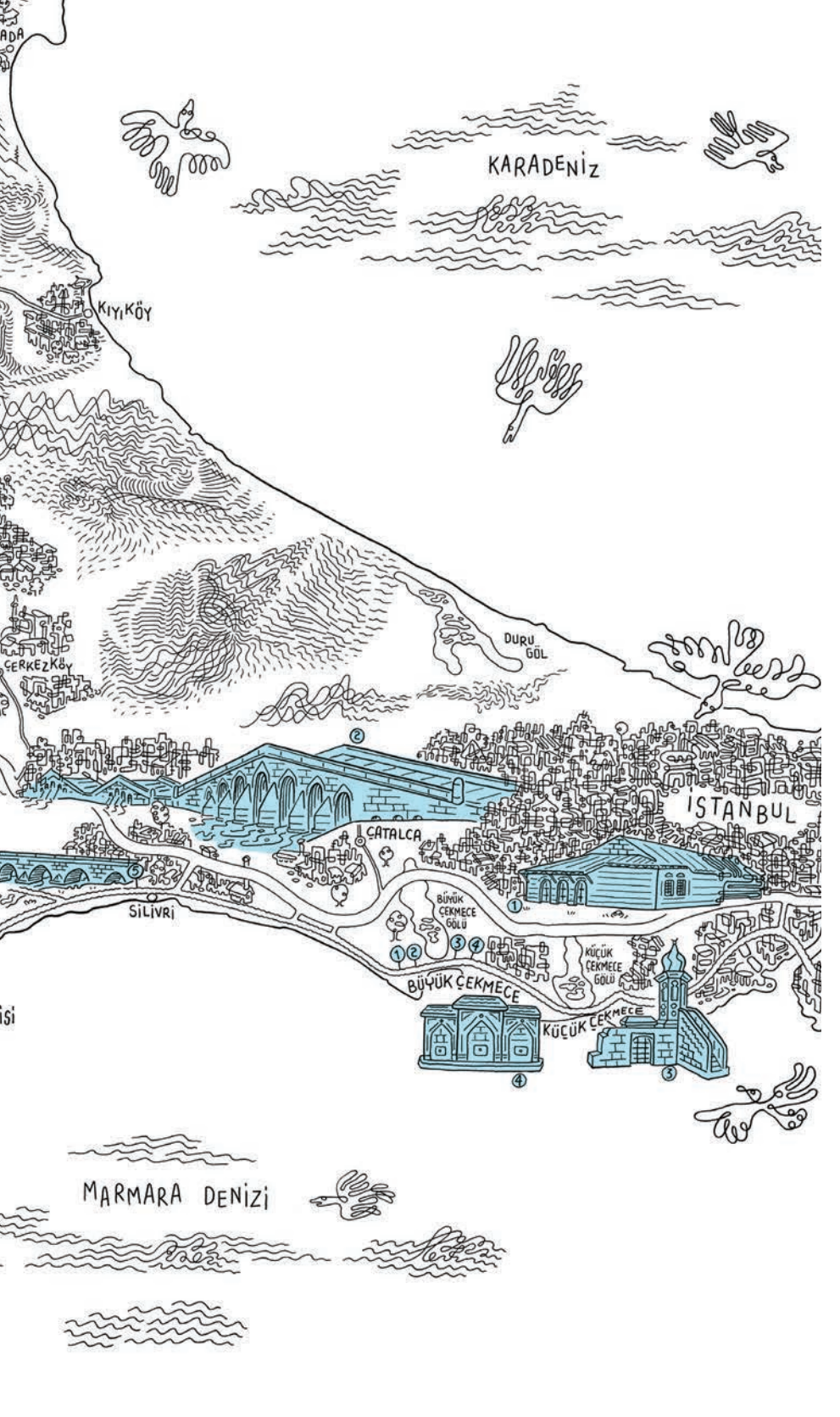
KARADENİZ
KIYIKÖY
ÇERKEZKÖY
DURU GÖL
İSTANBUL
ÇATALCA
SİLİVRİ
BÜYÜK ÇEKMECE GÖLÜ
KÜÇÜK ÇEKMECE GÖLÜ
BÜYÜK ÇEKMECE
KÜÇÜK ÇEKMECE
MARMARA DENİZİ

Istanbul

We are in Buyukcekmece...

Together we will look for the traces of Mimar Sinan at the point where Buyukcekmece Lake unites with Marmara Sea. Well, although the stone bridge suspending over the neck where the lake touches the sea like a necklace almost screams “Sinan is here” with all its charm, we’ll start this journey with the other works Sinan standing right beside the bridge.

If we consider Topkapı Palace as the geographical center of 16th-century Ottoman capital, then it would not be wrong to say that Buyukcekme was only one post away from capital center. As such, it would not be surprising to find functional artifacts built by Ottoman Empire at the beginning of the hunting, campaign and trade routes. Buyukcekmece, which is the first “post” after the center of the capital, is the right address for seeing the constructions of Mimar Koca Sinan as a whole.

It would be just enough for us to stop at the middle of the “Kultur Park” and we turn three hundred and sixty degrees and look around.

Look, there is an inn that challenges the time as if it was still waiting for its passengers to take off. In the sources mentioning Sinan’s works, it is referred to as Sultan Suleyman Caravanserai, but it is more commonly known by the name Kursunlu (Leaded) Inn. It was named so because its roof was covered with lead at the time. Let’s go through the doors of the inn that is used for cultural and artistic activities today. An atmosphere placing the heartburden described in the poem “Han Duvarları” (“Inn Walls”) upon us surrounds us. There are main pillars that keep the roof standing along the central part of the inn, which also has a stable for caravans. The caravan owners used to put their luggage here in this middle section, they stayed in the section elevated almost one meter from the middle ground, running along both sides of the long walls.

Although its inscription is missing, if we associate it with the inscription of another Sinan building near the inn, the Sultan Suleyman Fountain inscription, we can conclude that it is one of the structures commissioned by Süleyman the Magnificent before his last campaign Zigetvar. Perhaps, Sultan Süleyman, who had left for his last campaign in 1566 and passed away during this campaign, did not even see the completion of these structures. We cannot know that. As it is written on the inscription of traditional-style three-winged fountain, "elixir of life" still flows from the basins. We can drink it plentifully.

Look, a little further, on the opposite side of the street running along the long wall of Kursunlu Inn, you may see the minaret of Sokollu Mehmet Pasha Masjid that has reached to present day in its original form. A similar version of this minaret that is climbed through eight-ten rows of stairs and carved from monolith stone can be found in Egypt. The minare is only four or five-spear-long. It is not surprising that it catches the eye within this fabric. On the other hand, the building transformed from Sokollu Mehmet Pasha Masjid and today called the Koprubasi Mosque has lost its characteristics unique to the period. Even so, its graceful minaret that looks like being penetrated in time is alone enough for picturing it.

Let's walk away from this location which certainly looks like a place consisting of the functional structures of a complex although we cannot tell the boundaries today, and head towards the lake. The stone bridge built by Mimar Sinan on the most challenging section of Buyukcekmece lake that used to be like a swamp as if he were taming a grumpy bay horse is a masterpiece. Like other structures, the construction of this bridge started when the sultan went to his last campaign, and it was completed under the reign of his son Sultan Selim II. Although this magnificent bridge was built in the name of Sultan Suleyman the Magnificent, the fact that it is referred to as Mimar Sinan Bridge among com-

mon people is an indicator of the respect towards the master. In fact, we need to get on one of the fishing boats on the lake and look at the bridge from the lake. Then we may have a much better understanding on challenge Koca Sinan overcame. We would have been much luckier if we could feel the atmosphere created by shadow shows caused by the night-time lighting.

How about we go and walk on this stone bridge step consisting of four different arches ranging in length from 101-135, 157 to 184 meters? As it is quite long, let's watch the view of the lake from the balconies on it. Let our tour guide tell us the details of the inscriptions and urge us when we reach the unique signature of Mimar Sinan that is only used in this work. "Yusuf, the son of Abdullah" ... We get in our vehicles from the other end of the stone bridge, and we head for Silivri which is the Istanbul's farthest county in the direction of Thrace. If it is early days of spring, we can witness the array of bright colors in the open fields of Silivri villages far from the road. In the recent years, studies are being made to revive the Ottoman tulip in these rainbow-colored fields. If summer is already here, sunflowers with smiling faces looking at the sun accompany us. A warm south wind blowing from sea direction caresses our hairs. And suddenly we find ourselves in Silivri.

Although we do not know the exact date of construction because its inscription is missing, according to Sinan's own sources, it was built during the era of Sultan Selim II. We see the bridge that Mimar Sinan built on the Silivri Stream from the main road 30-40 meters away on which we travel. From the alluviums filling the feet of the bridge, we can understand that we are close to sea. It does not escape our attention that some bays of the 333-meter-long bridge faded due to alluvium. If we look carefully, we can even recognize the two king post stones at the opposite ends of the bridge. This bridge presented to Silivri by Mimar Sinan is architecturally classified as "continuous arched bridge". This refers to the bays of arch with equal or almost equal in terms of span openness and height. We leave behind Silivri by using the state road that runs parallel to the Mimar Sinan Bridge. Taking the Marmara Sea on our left, we leave the border of Istanbul through the coastal road. Our next stop after Silivri is the ancient town of Marmaraereglisi, in Tekirdag that is half an hour away.

İĞNEADA
DEMİRKÖY
KIRKLARELİ
VİZE
KIYIKÖ
SARAY
LÜLEBURGAZ
ALPULLU
BÜYÜKKARIŞTIRAN
ÇERKEZKÖY
YRABOLU
ERĞENE
ÇORLU
TEKİRDAĞ
MARMARA EREĞLİSİ
MARM

Tekirdağ

On our left, we see the Marmara sea and on the right there are Thracian plains running along through the smooth hills. From time to time, we stumble across conical mounds rising on the territory. These small structures that we will see frequently on these plains running towards Tekirdag and even Luleburgaz, are commonly called “hoyuk” and they are a part of the treasure tradition of Thracian tribes named the Thrace region. You may see the best examples of the valuable artifacts surfaced in these hoyuks during the archeological excavations. We reach a safe bay curved inwards like crescent and Marmaraereglisi rising behind it. This is a sweet coastal town smelling like iodine. When the weather is clear, we can even see the Kapidag Peninsula on the Anatolian side. Fishermen knitting their nets and squawking seagulls...

Marmaraereglisi, the home of the Thracian tribes had lived its golden ages during the Roman and Byzantine periods. Uniquely beautiful marble sarcophagi, archeological artifacts from these periods are still springing out of the ground. We are in the place used to be called Perinthos in those times.

We can see surfaced part of the ancient city of Perinthos by taking a 5-10 minute walk from the port that can be considered as the city center. In the open air exhibition right next to Mimar Sinan’s Semiz Ali Pasha Mosque which is the main destination of our main visit, many marble sarcophagi, Roman columns, column headings, statuettes are waiting to be seen. We should definitely see them when we visit the Mosque.

Semiz Ali Pasha Mosque is located in the city center, only 80-100 meters away from the port. If you wish, let’s meet Semiz Ali Pasha first and hear the accounts about the construction of the mosque.

Semiz (Cedit) Ali Pasha was the grand vizier of Süleyman the Magnificent after Rüstem Pasha. In contrast to the strict image of the Ottoman Empire, he draws humorist, cheerful, peace-loving portrait. In our Thrace and Edirne routes, we will visit two more works commissioned by him.

According to the legend, one day he was caught in a storm in Marmara Sea. With great difficulty, they managed to take shelter in Marmaraereglisi bay. Describing the town as "a nice town", he wanted to erect a mosque there as a sign of its gratitude for his rescue from the storm and hospitality of the people. And this building is the Semiz Ali Pasha Mosque that you are standing in front of. On the other hand,Semiz Ali Pasha Mosque underwent major repairs and almost completely reconstructed in the following periods and thus lost its Sinan-esque qualities. However, it is still one of the examples of Mimar Sinan's "wooden roofed mosques". "Wooden roofed mosque" is an easy-to-constuct and cost-effective wooden roofed mosque which includes a frontal simple narthex standing on wooden piles. We can go inside the mosque and take a look at the wooden ceiling. Wooden minbar and balcony creates a sense of coziness in the place. Headstones in its cemetery still preserves the feeling of Ottoman cemetery. We leave Semiz Ali Pasha Mosque and head towards Tekirdag with our vehicles. Throughout the entire half-hour trip, we will be accompanied by Marmara sea view on the left and hoyuks rising above the abundant Thracian plains.

When we are half way through the road, we will see the Corlu junction. Corlu is the biggest settlement in Thrace that is approximately 20 kilometers away from this point. On the Corlu River, there lies a stone bridge commissioned by Sokollu Mehmet Pasha and built by Mimar Sinan. Today, this bridge that is one of the conventional-style works of Mimar Sinan, is unfortunately surrounded by developing industrial facilities. The pollution contaminating the Corlu river in this region containing leather industry facilities is too high that it may prevent us even approaching the bridge. Considering also its distance from the route, we continue towards Tekirdag without stopping in Corlu. Accompanied again by the sea and hoyuks... We arrive at Tekirdag passing near the Heraion Teikhos ancient city where the archeological excavations are still going on.

Tekirdag...

We are in an ancient city leaning against ancient Ganos Mountains, brushing its hairs with the warm breezes blowing from the sea and where you can paraglide for more than half of the year accompanied by vineyards, unique tastes of local cuisine and an excellent scenery. In the company with the blue eyes of the Marmara Sea and the squawking seagulls, we arrive at the city center. We will see the remnants of the Complex built by Mimar Sinan and commissioned by Rustem Pasha who was one of the controversial figures of the period, although he secured his position as the finisher, ambitious, powerful vizier and son-in-law of Sultan Suleyman the Magnificient. Therefore, we need to park our vehicle somewhere near the teacher's lodge located on the opposite of the boulevard behind the port. To feel the spirit of this structure better, we will not use the entrance on mosque side, but the back entrance where the remaining structures of the complex are located. While climbing the stairs near teacher's lodge, we can see how Mimar Sinan worked on an extremely slopping land layer by layer and terrace by terrace and overcame this challenge. The outer walls of the Complex are almost 10-12 meters above the road level. Bird nests placed

onto the outer wall gives the structure an affectionate and cozy feeling. After all, every detail in the structures of Mimar Sinan has a function. At the end of the stairs, we find ourselves in a maze-like street where there are walls and chambers on both sides. Although the mosque of the complex is immediately behind these structures, within a 5-6-meter-high yard, from this angle we cannot recognize its presence yet. These places transformed into a marketplace with the restorations and landscaping works done in recent years, consisting of artisans' shops and food and beverage units, must have accommodated the madrasa section of the complex.

Through this maze-like bazaar, which is curled up around the high yard of the mosque, we reach the main street providing the main access from bazaar to the mosque. Come on, let's get inside this inviting crown door leading into courtyard. Calligraphy works embroidered on the walls running along the double porches of Rustem Pasha Mosque instantly draw our attention. But before we step into the mosque, let's not ignore this fountain in the entrance. Even though it was added in the later periods, it completes the mosque atmosphere under big trees.

According to the inscription on it, the building was erected in year 960 of Hijri calendar (1553-54 of Gregorian). And the commissioner of it was Rüstem Pasha...We do not know where was the imaret and the caravanserai completing the complex. The double hammam that was added to the gradually expanding structure has already gone. Oh, what a pity! When we are here, we can visit the Tekirdag Bedesten in a walking distance, Orta Mosque right in front of it and Namik Kemal Culture House.

We have traveled a lot since we have departed Istanbul. It's time to rest a bit and enjoy Tekirdag's delicious local food. You should absolutely try the meatballs, which are known by the name of the city. And also, Kimlikli cheese halvas and the Hayrabol dessert ... The fish in this city that is breathing in the sea is a must! If we have finished our teas, we need to go on a trip that will take about 40 minutes. Again, we see yet another magnificent Sinan work in the Luleburgaz county of Kırklareli, crossing a city border. The Sokollu Mehmet Pasha Menzil Complex ...

Kırklareli

We will see three separate Sinan works in three different settlements of the city of Kırklareli. If you wish, let's move step by step. We are in Luleburgaz first to see the remnants of Sokollu Mehmet Pasha Menzil Complex.

Let's take a wide look at the Complex from the small park right in front of the Complex, which you can immediately notice under the trees. The prayer dome and the rising mosque structure behind it are very distinctive. The double bath on our left separated from the courtyard of the mosque with a road have been restored to the urban fabric with successful restoration works carried out in recently. We cannot see it from here, but just behind the cemetery in the courtyard of the mosque, the building designed as a primary school at the time is still standing.

Unfortunately, the caravanserai, bashane and imaret buildings located on a very wide area starting from bazaar under the prayer dome extending towards our direction are missing today. Moreover, caravanserai was destroyed during the zoning works carried out not long ago, in 1935, and the double hammam was saved at the last minute. Isn't it sad? See, the walls of the caravanserai were extending up to Zindan Baba Tomb at the other end of the park that was used as clock tower for a period and to Zafer Fountain on the other side of road. What a large area, isn't? It is heartbreaking. Today, what is left of this structure are a few rows of chimneys and niches belonging to the caravanserai's rooms, leaning against the back walls of the bazaar and visible on the side facing the street.

Let's go under that wonderful prayer dome. Let's meet Sokollu Mehmet Pasha who served as grand vizier under three great sultans of the Ottoman Empire. Mehmet Pasha, who was taken from Sokolovic village in Bosnia and brought

to the Ottoman Empire, was thus called Sokollu. He is also known as Tavil Mehmet Pasha because he was a tall person. Sokollu Mehmet Pasha was the commissioner of many structures that we come across in the Anatolian geography especially in Thrace and Balkans.

There is story accounting why he commissioned a such large post complex in a small settlement between two capitals. According to the story, he became sad during the long journey after he was taken from his family as devshirme and brought to Istanbul. During a break in Luleburgaz, a woman took care of him, showing him mother's compassion. He never forgot this moment, and few years later, he commissioned the construction of a post complex in this town and contributed its development.

We are right under the prayer dome. The words on the inscription above the door leading to the lost complex shows the importance of the caravanserai during the period. "All those who came left..." Once again, we feel sad. We are talking about a large caravanserai opened its doors along with the prayers whispering the trade ethics and accommodated trade caravans for free for three days and hundreds of people and their accompanying animals.

We are right across the door under the prayer dome leading to the entrance to the mosque's courtyard of porches. In the chambers of bazaar survived until today, there are now small shops on both sides. On the opposite of the street, there is double hammam. The double hammam restored to the city fabric with its beautiful restoration, is home to the small artisans' luncheons and the local government's service units.

As we enter the courtyard of the porch under the prayer dome, we are met by the elegant fountain which is situated between us with the mosque. The hand carvings of this fountain with its ten-edged fringe bearing the seal of Sultan Mahmut II are still eye-catching. Behind the porches that surround the courtyard from three directions, there are madrasa cells. The chimneys of these student cells covered with domes, can only be seen from the outside of the courtyard, from the street.

There are two more gates near narthex that provide access to this courtyard. These gates are connected to the surrounding neighborhood. The place near the right door behind us, is the classroom building which is a part of madrasa. Let's take a step inside the mosque through the narthex whose domes are carried by five-meter long eight columns. Walk around inside and go outside again first to the courtyard of porch and then to the neighbourhood by using one of the side doors. Walk around the walls of the courtyard surrounding the Mosque and let's visit Primary School in direction of qibla. After seeing that the structure elevated from road level with stairs and whose lower section was arranged as water cisterns, we can go to our vehicles and head towards Babaeski.

But when we are taking this journey, we must not forget to see another Mimar Sinan structure that is 300-350 meters away. The stone bridge over the Lüleburgaz stream...
It is evident that the bridge was built to facilitate security and transportation in a place where a large post complex was built in the middle of the important trade, hunting and campaign road leading to the Balkans between two capi-

tals. The commissioner of the stone bridge, which is considered to have been built on the same dates as part of the complex was also Sokollu Mehmet Pasha. We cross the bridge and drive towards Babaeski that is 20 kilometers away. In the middle of the road, there is Alpullu road sign pointing to the way to another Mimar Sinan work. However, due to the negative environmental conditions around it, we cannot take you to this precious Sinan work. The Sokollu Mehmet Pasha Bridge, also commonly known as the Sinanlı Bridge, between the Alpullu and Sinanlı settlements ...

It is a bridge suspending over the Ergene River watering Thrace plains before reaching the Maritsa river and then to Gulf of Saros by drawing our border with Greece. It was built to provide water passage, to connect the line reaching Marmara Sea in the direction of Tekirdag with the inner parts of Thrace at the same the period when Mimar Sinan built Selimiye. It also connects the Sultan's Trail between the two capitals with Via Egnatia Road passing through Tekirdag and reaching the Balkans. It is quite functional in terms of logistics.

The stone bridge, which is about 120 meters in length with a 20-meter medium span is one of the structures where Sinan pushed the limits of his art. However, due to environmental problems around the bridge, which is 300 meters away from the Alpullu train station, it is not easy to visit. What a pity! It is one of good works that must be included this route by means of a good rehabilitation...

When we approach Babaeski, we notice the dignified structure of Semiz Ali Pasha Mosque and its minarets rising to the sky even from a distance. It rises tremendously on the opposite shore of another stone bridge erected on the stream almost seventy-five years later during the era of Murat Han IV. You must stop at this bridge with balconies on the opposite shore and watch the mosque for a while. Both offer a powerful integrity to behold.
In fact, from the structure group designed as a complex including structures such as mosque, bazaar, madrasa, caravanserai, only the mosque has survived until today. Let's sneak through main door that leads us to the courtyard on the front section of the mosque. Let's go near the polygonal fountain, which

is placed upon pillars under large shady trees. In front of us, there stands a double narthex with a roof tilted towards the courtyard. The narthex under the porches is designed as double structure having inside and outside sections.

Would you please raise your head and look at the workmanship on this crown door that is justlike the ones in other mosques built by Mimar Sinan? It is spectacular... The interior of the mosque, which was started to be built by Mimar Sinan seven years before Selimiye as small model for Selimiye, surrounds us with its bright atmosphere. The balcony upon the porches, the minbar and the altar are really invoking the same feeling in those who have seen Selimiye.

We have visited another mosque in Marmaraereglisi that was commissioned by Semiz Ali Pasha. Semiz Ali Pasha commissioned a closed bazaar in Edirne for this mosque built by the Mimar Sinan as a part of the complex and he connected it here as a foundation. We will visit this closed bazaar named after Ali Pasha at Edirne leg of our journey, and burn the ears of Semiz Ali Pasha again. On our way to our last stop of the day, Kasım Pasha Complex, we leave Babaeski of Kırklareli and head towards Havsa county of Edirne which is half an hour away.

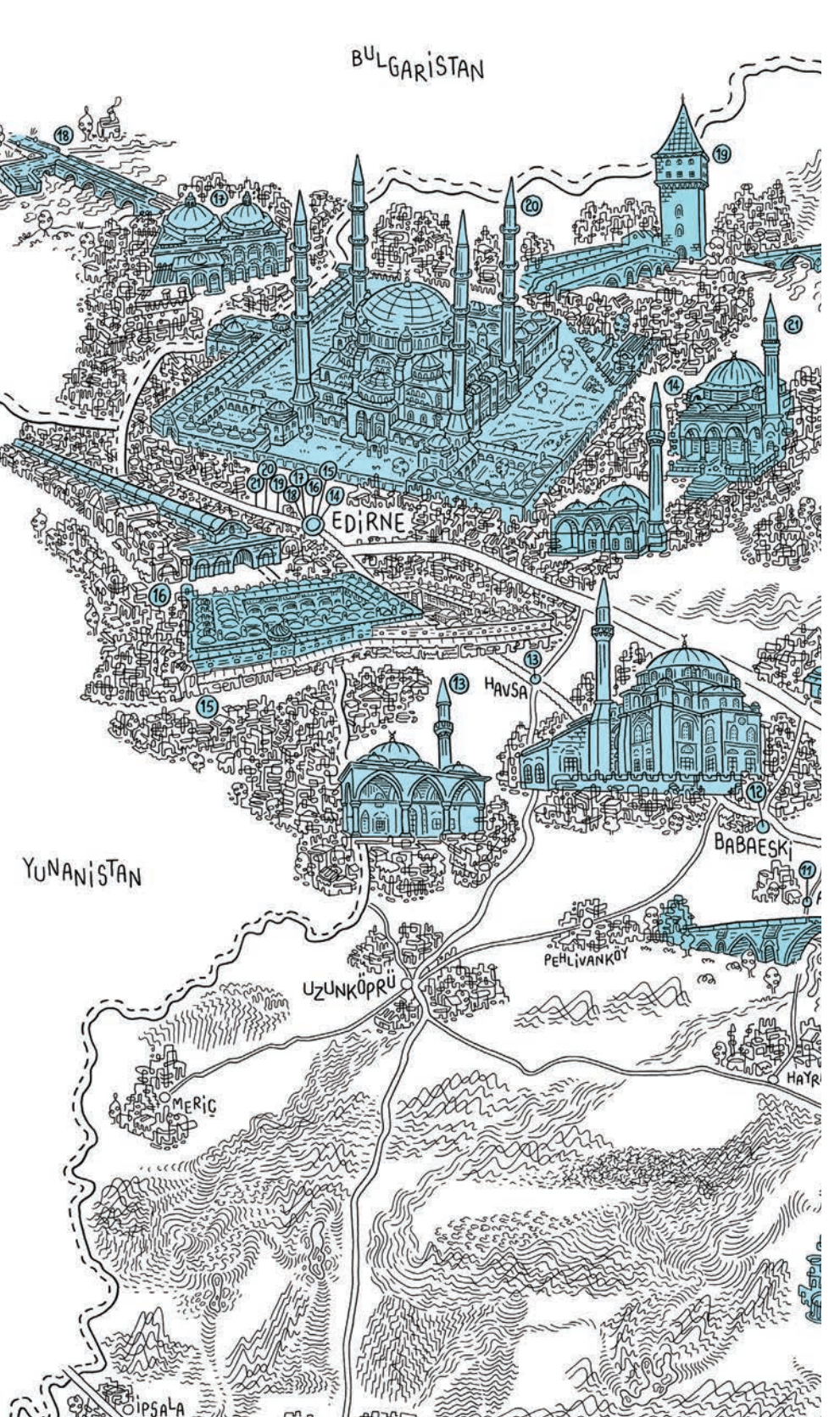
BULGARISTAN
YUNANISTAN
EDIRNE
HAVSA
BABAESKI
PEHLIVANKÖY
UZUNKÖPRÜ
MERIÇ
IPSALA

Edirne

As we are getting closer to Edirne capital, we have reached the county of Havsa, our last stop. In the city center, it is impossible not to notice the remnants of the Kasim Pasha Complex.

We have chosen to call it Kasim Pasha Complex, however the commissioner of the building was Sokollu Mehmet Pasha, so it is called by his name as well. Havsa, Sokollu Mehmet Pasha Complex...

This is a structure that was commissioned by Sokollu Mehmet Pasha, the powerful vizier of Ottoman Empire, in the memory of his beloved son Kasim Pasha who lost his live while serving as chief of Bosnia. Despite being served as the powerful grand vizier under the three sultans of the Ottoman Empire dominating three continents in its golden age, it is like we are witnessing the helplessness of Sokollu Mehmet Pasha against the grief of losing a child..

Today there is no sign of the caravanserai that is believed to be located on the area between the municipal building and the government building. However, as we have seen in Luleburgaz, does not the arrangement of the mosque rising on the other side pass through the prayer dome look similar? Unfortunately, the bazaar that used to cover this street passing under the prayer dome is no longer there.

We can reach the mosque by passing under the prayer dome standing still, which connects the long-gone caravanserai and the bazaar to the mosque. We enter a cool, shady and peaceful courtyard under the big trees. We can visit this peaceful mosque with single dome and minaret only within the prayer hours. If we have a chance, of course we can see it.

In the backyard of the mosque, there is a monument that can be seen from the street. The most painful events of the Balkan wars of 1912-1913 took place around this mosque. The Havsalites erected this monument in this yard to remember these sorrows. It refreshes the memories of the people passing by and says “Do not forget!”
..
We exit the mosque and go back to the bottom of the prayer dome. We walk along the street where the old bazaar used to be and we are welcomed by a double hammam, which is located at a place that looks like the end of the bazaar. Although the devastating effect of time has also reached here, it can be said that it is still more fortunate. Because there is no trace of the imaret and the dervish lodge cited in the sources as other structures of the complex. Besides there is no sign of the caravanserai in the double inn plan, as we have mentioned earlier ... What do you think of the three-faced fountain blending into the structure of the street that we consider as the end of this complex? No! That fountain is not from same period as the complex. Nevertheless, the fringed fountain built in Baroque style, covered with a small dome and added into the complex during the period of Sultan Abdulhamid I help us to understand the boundaries of the complex.

Together we took a pleasant one-day journey through the abundant lands of Thrace. We had the opportunity to see the works of Mimar Sinan, located in the settlements between Istanbul and Edirne, the two Ottoman capitals. We have reached the end of the Thracian route of the Mimar Sinan Travel Tour.

We head to Edirne that is 20 minutes away to relax, to regain our energy for the next day and spend the night. Edirne which as the capital city of Ottoman Empire for 92 years and which accommodates Mimar Sinan’s masterpiece, the Sultan Selim II Complex....

SINAN

"A NEW TOURISM ROUTE"

EDIRNE

Mimar Koca SINAN is from Edirne as much as he is from Ağırnas and Istanbul. He lived in a city other than Istanbul only during the construction of the Selimiye Complex, from beginning to the end. In fact, he buried his beloved grandson, Fatma in this city and it is said that he engraved his deep pain in time as “Seal of Sinan” with the “reverse tulip” motif in Selimiye complex.

Defining it as “My masterpiece…”, Mimar Sinan presented Selimiye Mosque, the most beautiful silhouette featured in the horizon of a city and often praised by even greatest architects upon sight as “The stone was turned into brilliance, the brilliance was turned into stone,” to human history when he was in his early 80s. Since then it has been considered as a magnum opus in terms of Turkish-Islamic and world architecture.

Mimar Sinan’s connection with Edirne was not limited to the construction of Selimiye only. Sinan who visited Edirne in the previous times was commissioned by Hurrem Sultan, the great love of Sultan Suleyman the Magnificent, with the repair of the aqueducts and various units of the palace. During this time, he had opportunity to observe the city and completed his first architecture works.

Koca Sinan, who came to Edirne in 1568 for the preliminary preparations of the Selimiye Complex and stayed in this city until the opening of the complex in 1575, created other new and original works during this time while raising his masterpiece brick by brick in the horizon of Edirne.

Now, we will open the doors of time, as we know it and take a pleasant journey to Edirne with you, following the footsteps of Mimar Koca Sinan.

Mimar Sinan Travel Tour

Edirne Route

While following Mimar Sinan's footsteps by visiting his works in Edirne, we will address the relationship of the works concerned with the neighborhood around them and occasionally present insights on historic, touristic, cultural and social fabric.

Below is a list of the works located along the Edirne Route of Mimar Sinan Travel Tour, which we have discussed under the title "Journey From One Capital City to Another". Two works on this route, Taslik Mosque which has completely lost its authentic 16th century qualities and its Sinan-esque sense and Taslimusellim Aqueducts, which is located very far from Edirne city center, and thus difficult to reach will not be visited; while information about these works is included in this booklet, travel guides will provide information at certain stops along the route.

Defterdar Mustafa Pasha Mosque
Rustem Pasha Caravanserai
Cedit Ali Pasha Bazaar
Sokollu Mehmet Pasha Hammam
Yalnizgoz Bridge
Adalet Tower
Kanuni Bridge
Sultan Selim II Complex
Taslik Mosque (Mahmut Pasha Mosque)
Taslimusellim Aqueducts

Now, we begin our journey with you which will end at the greatest work of art belonging to Magnificent Ottoman Century, the Sultan Selim II Complex (Selimiye) from the first stop Defterdar Mustafa Pasha Mosque.

Defterdar Mustafa Pasha Mosque

The Defterdar Mustafa Pasha Mosque rises in the middle of a quiet garden right next to Talat Pasha Street which extends along the center of Edirne like an arrow, blocking off the entire rhythm and noise of the street. It is only walking distance away from Sinan's masterpiece Selimiye (Sultan Selim II Complex).

It is impossible to miss this Mimar Sinan structure located in the middle two elegant mosques dedicated to two "Sultan Hanims". First one of these mosques is dedicated to Ayşe Kadın, the daughter of Celebi Sultan Mehmed, after which the neighborhood is named. The eponym and the commissioner of the other mosque is Sitti Şah Sultan, the wife of Sultan Mehmet the Conqueror.

Defterdar Mosque, Defterdar Mustafa Pasha Mosque, Defterdar Celebi Mosque ... Whatever you want to call it, we accept!

When entering the courtyard of the mosque, break the routine and go through the back door facing the Qibla direction, not through the main gate in yard. While you are facing the hustle and bustle of Talat Pasha Street a moment ago, at the end of the a few steps descending into the mosque yard, suddenly you will be surrounded by the serenity of this dignified structure.Walk around a few rows of great shade trees in the small backyard. If you want to touch the time, run your hands on the body walls of the mosque. Like children ... Without thinking what others might say…

When you turn the qibla wall, you will be faced with that elegant minaret. Raise your head, watch the minaret rising towards the blue sky for a few minutes. Take a look at the craftmanship just below the minaret balcony. Do not pull your hands off the mosque walls immediately. Wait until you reach the front yard.

When you reach the large front yard, you will find an enormous tree covering almost the entire yard. And probably a couple of saintly-looking elderly people resting on a bench under its shade... Another row of stairs descending towards the middle of the yard from the entrance of the mosque through the street... Right across, a majestic maingate leading into the courtyard ...

If it is not praying time yet, you may not be able to enter the mosque. However, it is perfectly okay for you to sit in narthex covered with three small domes carried by four pillars. Take a deep breath and feel all this tranquility deeply.

If you are ready, let's go back to Talat Pasha Street through stairs that you will find in front of the main gate in the yard. At the end of the stairs, you should look back and see the Defterdar Mustafa Pasha Mosque from this angle as well. As we are walking towards the city center, perhaps this beautiful Sinan structure will fade away in the background, yet a neighborhood gradually descending towards the Maritsa River will appear in the left with all its beauties waiting to be discovered. "Where does that dome belong?" ... "Who could have lived in that ruined ancientmansion?" ... Is it possible that the basins of the century-old fountain at end of that street are still pouring water? "…

While you try not to miss the scenery, you will come face to face with the majesty of the Old Mosque (Ulu Mosque) rising a few hundred meters ahead at the end of the street. When you reach the junction at the end of the street, you may become even more astonished. On your right, Selimiye which Mimar Sinan called "My masterpiece", immediately catches your eyes and draws your attention away from Old Mosque like an actor who wants to steal a role.

Reaching the beauty should be that easy. We must admit that on this route, we save Selimiye for the last, taking the risk to astonish you more.

How about you, are you still on the junction? Well then, for now turn your gaze away from Selimiye and Old Mosque (Ulu Mosque) in front of you. Please look your left, at the structure rising 60-70 meters down the road. Because we are going there. To the Rustem Pasha Caravanserai...

Rustem Pasha Caravanserai

We dive the left of Talat Pasha Street, into Iki Kapili Han (Two-Door Inn) Street. On our right, we see Old Mosque and the elegant building of Edirne Regional Directorate for Foundations looking as if it rises in the yard of the Old Mosque. It is the perfect time to express our gratitude to Edirne Regional Directorate for Foundations working so hard to preserve all historical artifacts as faithful to the original as possible. If today Edirne is the second city after Florence containing the highest number of historical artifacts as per square meter, this is thanks to the vision and efforts of this. During our journey, you will certainly encounter someone trying to revive a historical building at certain part of Edirne. In fact, not only in Edirne, but also in the entire Turkish Thrace that we will pass through during our "Journey from One Capital City to Another"... We thank all these workers a thousand of times ...

Like we have said earlier, we are on İki Kapılı Han Street... Because this is one of the common names of Rustem Pasha Caravanserai. Caravanserai is known by this name because it consists of the two separate inns having two doors opening onto the street and looking like a single structure from the outside perspective although they are interconnected.

This caravanserai is a present given to the city by Rustem Pasha the grand vizier under Suleyman the Magnificent.Rustem whom Hurrem Sultan kept by her side against İbrahim Pasha and Prince Mustafa to assure the fortune of her sons.... Husband of Sultan's cherished daughter Mihrimah…Rustem "whose louse was even acceptable" giving him the opportunity to open the court doors one by one.... Cunning, ambitious, finisher, not liked in the slightest by many people around him .... Rustem Pasha, who, despite all his bad reputation,al-

ways finds a way of reminding himself to us beyond time, with his numerous charity works like this five-century old caravanserai standing before us…

On the side of Rustem Pasha Caravanserai facing the street, there are small artisan shops rowed under the fringes,surrounding us all without even stepping inside the place. It feels as if we are at an Ottoman marketplace and we have just jumped back in time ...Although neon billboards of some shops seem to be in contrast with the spirit of the place, they are still very inviting. In these shops, you may find all kinds of Edirne souvenirs available. In front of the doors, you will definitely come across some cheerful, hospitable Edirne people who will offer you those famous Turkish delights, candies, Turkish coffee. Please do not hesitate and make yourself at home.

According to the main sources on Mimar Sinan, Rustem Pasha Caravanserai was built between the years 1560-1561 (968, according to hegira calendar). Caravanserai, which witnessed all the ruthlessness of time, the roughness of the years of occupation. And it still managed to stand still. In 1980, it was granted with Aga Han award, one of the most prestigious architectural awards in Turkey and reintroduced into the urban fabric. Nowadays, it serves as a concept hotel. If you get a permission, you may visit the two-block caravanserai.

The "Great Inn" section of Caravanserai is the product of Mimar Sinan. We step into a large courtyard in the middle of the two-story porticoes, when we enter inside through the large gate that opens to the street where artisan shops are located. Behind the porticoes, there are rooms... Stand in the middle, open your arms, turn slowly and take a look at the whole structure. If you wish, climb the stone stairs to upper floor porticoes and look at the courtyard from above. Let's walk through this courtyard and go through another gate opening to the "Small Inn" section. Through another magnificent gate in this yard which is drearier, expanding sideways, feeling like coming down upon us, we reach the same street.

From the Rustem Pasha Caravanserai, we plan to move towards Cilingirler Street and reach Edirne's famous Saraclar Street. However, if you want to rest and relax for a while, you can spend time in the park across the caravanserai or at the "Women Workers' Bazaar" next to the park, or at the small delis where you can taste Edirne delicacies; and you can visit Old Mosque charming us with its calligraphy works and the historical bedestan right next to it, both of which are only 50-60 meters away.

If you want to take a little break from seeing the historical artifacts and witness another face of the city, let's walk 150-200 meters along Cilingirler Street and get to Saraclar Street. Although Ali Pasha Bazaar, the next work of art created by Mimar Sinan that we will visit is stretching along almost half of this famous street, let's delay our visit for a while and take a detour in Saraclar Street. Try and feel the fabric surrounding this touristic street, by appreciating the tolerance level of the Ottoman period.

Saraçlar Street and Kaleiçi

We got a little tired. We will take a breath for a while, discover another face of the city and leave ourselves to the rhythm. Hence, we are now in Saraclar Street which is the busiest area of touristic activity in Edirne.

Saraclar Street is Edirne version of Istiklal Street in Istanbul. We are on a 600-650-meter street which is closed to traffic and in which historic and modern fabric are intermingled. We are surrounded by pleasant cafes, restaurants, touristic souvenir shops, stores of well-known Turkish or international brands. This is a street that does not sleep until late at night and where it is even pleasant to just sit and watch the passing crowd while sipping our coffee.

Ali Pasha Bazaar, built by architect Sinan for Cedit Ali Pasha, runs parallel to almost half of the street. As we will visit that part soon, let's explore the other side of the street that extends towards Tundzha and Maritsa rivers. While enjoying it without any rush and feeling like a part of the crowd that flows around us ... Turn right at the end of the street to the Darül Hadis Street. The Great Edirne Synagogue quickly revealing itself 60-70 meters ahead of us with its architecture and yellow color, will carry us back to the climate of tolerance of Edirne, which was the capital city of a global empire for 92 years. Let's go inside the Synagogue that is open except for Mondays. While visiting the structure opened to visit following the completion of its restoration in 2014 despite it was in bad condition and there was no active parish in Edirne, do not forget to take a look at the cultural and artistic center in the same yard. Here, you can witness the practice of Edirne's handicrafts by living masters. Edirnekari (Edirne craft), production of wrestlers' trousers, horse-drawn carriage workmanship ...

Let's step outside the synagogue and walk along the street ahead of us, parallel to Saraclar Street, towards the opposite direction this time. As we must see Kaleici, the oldest neighborhood of Edirne. This ancient neighborhood leaning against Saraclar Street has left behind a fabric where you can clearly see how different religious and ethnic groups lived together peacefully for centuries

throughout the history under a climate of tolerance with the power and embracing qualities embedded in the character of capital city Edirne. Sometimes, randomly walk into other streets as well. Wander around this ancient neighborhood and its elegant mansions where Jewish, Armenian, Greek and Bulgarian people lived side by side with the Muslims for hundreds of years. We also need to see the house where the famous sculptor Ilhan KOMAN was born. And the Italian Church ... The Maarif Water Gage ...
If we continue like this, we may need to add another day to the Edirne leg of Mimar Sinan Travel Route. Let's go back to Saraclar Street and begin to explore Ali Pasha Bazaar, another work of the Mimar Sinan, starting from the Balık Pazarı Square intersection. This is also the place where we leave Rustem Pasa Caravanserai and arrive at Saraclar Street. We are in the middle of Saraclar Street, this time facing the Kaleici neighborhood. That's all...

Let's take another breath. We will need energy. But do not worry, we are approaching the Sokollu Mehmet Pasha Hammam where we will get on the vehicles that will carry us to the part of the route dominating Edirne panorama. For this, we need to step in the lively atmosphere of the 300-meter long Ali Pasha Bazaar designed in the style of a covered bazaar, and all we need to do is to cross the street from the other side of the bazaar.

Ali Pasha Bazaar

We descend below street level through 6-7 rows of stair and enter Ali Pasha Bazaar from Balık Pazarı Square direction.

This is a covered bazaar running along for 300 meters like a stretched rope and when we stand at the top of the stairs, we can see the gate at the other end. Let's crack open the two-winged wooden door and enter the bazaar. It is like cracking open doors of time. Ali Pasha Bazaar is not as chaotic as Istanbul bazaars, you do not experience a sense of being lost, but there is no difference between them in terms of coziness and encompassing atmosphere.

Ali Pasha Bazaar accommodates more than one hundred shops. On the one side of the bazaar leaning against Saraclar Street, there are three gates. On the other side, it is leaning against the Kaleici neighborhood that we have just mentioned. There is only one gate in the direction of Kaleici. We have entered the bazaar from Balık Pazarı gate. At the other end of this gate, 300 meters ahead, there is a main entrance opening the vicinity of the Uc Serefeli Mosque. A total of six gates ...

We know that this building was planned as an inn like the Rustem Pasha Caravanserai, the second stop of the day we have visited, but soon it started to serve as Ottoman Bazaar. It was named after Semiz Ali Pasha, who became the grand vizier upon the death of Rustem Pasha. Being one of the high-level state officials in a state with strict rules like the Ottoman Empire, Ali Pasha draws a different portrait with its pacifist, joyful and witty behaviors. He was commonly known by the nickname "Semiz (Fleshy)". They say that it was hard to even find a horse that may carry big, chubby Ali Pasha, you wouldn't believe...

With this bazaar, we once again admire the Ottoman foundation system. The Bazaar was built to provide income to another mosque in Babaeski, that was also designed by Sinan and commissioned by Pasha. To the Cedit Ali Pasha Mosque we visit during our Thracian route... “Cedit” is another known nickname of Pasha. The prayer dome in the middle of the bazaar seems to have been erected five centuries ago to remind us of the trading ethics that we all need today. We cannot help but lift our heads and look at the ceiling when we are wandering around the bazaar.

Not only local tourists but also tourists from neighboring Balkan states show interest in Ali Pasha Bazaar, which is now home to middle-class artisans. We get carried away with the atmosphere of the bazaar and reach the end without even noticing. Climb the stairs of the exit door at the other end. Oddly enough, one feels the need to look back one more time. You do that too! Enjoy the sight, why not? But walking through it again? Thanks, but no thanks this time. Because we have a few more stops to cover in our Edirne tour where we follow Sinan’s footsteps.

Up to this point, we have seen a mosque built, a caravanserai and a covered bazaar designed by Sinan... We have wandered around the streets where you may hear and feel the rhythm and joyful spirit surrounding Edirne and a peaceful neighborhood harboring the tolerance of this ancient city. What is next is another work of Sinan that will fascinate us with its magnificence and that is different from what we have visited up to now. A hammam... At the doors of this hammam, we will meet yet another mighty head vizier like Rustem Pasha and Semiz Ali Pasha. i.e. Sokollu Mehmet Pasha ...

When we walk for 50-60 meters forward facing against the gate Ali Pasha Bazaar in this direction, we need to stop by at Macedonian Tower rising towards the sky, just ahead of Banka Aralığı Street.

The tower which starts to rise further beside us as we get closer and triggers our sense of wonder disguises another historical layer of Edirne. The famous Hadrian Walls named after Emperor Hadrian (A.D. 117-138) who named Edirne Hadrianopolis... Tower rises over one of its bastions. In the second half of the 1800s, it was used as a clock tower and a fire tower for a period.

We turn to the street beside the tower and head towards the Uc Serefeli Mosque passing by Tashan. Uc Serefeli entering our field of view, attract our attention with its distinctive minarets from different periods and its dignified body. It is understandable if you take hasty steps towards the steps leading up to the brilliant courtyard. We are in front of a masterpiece. However, the Sokollu Mehmet Pasha Hammam, which stands with all its magnificence right in front of mosque, is the place where we should go. If we can spare some time, surely, we may visit the Uc Serefeli Mosque, Saatli Madrasa, and the Peykler Madrasa. Why not? But first Sokollu Mehmet Pasha Hammam...

Sokollu Mehmet Pasha Hammam

We are in front of Sokollu Mehmet Pasha Hammam.

This hammam is just one of the important works erected throughout the many parts of Ottoman territory by Sokollu Mehmet Pasha who was the hard working, visionary Ottoman grand vizier and as mighty as the three mighty sultans of Magnificent Ottoman Century under whom he served. Including the main building and the entire yard, it is regarded as the largest one of the Ottoman baths. Moreover, despite the structural losses that immediately catches the eye on the front wall facing the street, the visitors still continue to be amazed by its size.

In her memoirs, Lady Mary Wortley Montague, one of the famous writers of English literature, refers to this hammam as the first place she observed the "application of smallpox vaccine". When in the first quarter of the 1700s, she wrote in her famous letters (!) how the Ottoman women took take fester from the cows with smallpox and used them to vaccinate their children and prevent them from getting sick, she became the first person to introduce "smallpox vaccine" in Britain.

Besides the humanitarian and Islamic reasons, the hammams which can be considered as part of the water architecture in the Ottoman Empire also represented joyful traditions. In Edirne, for example "Sokollu Hammam" which is the main place for tradition of "bride's bath". If we listen carefully, perhaps we can hear the echoes of the colorful hammam entertainments through the walls of the women section of this splendid double hammam. In the Sokollu Hammam, even the bath basins have names that evoke this tradition. For example, they call the big one a "mother-in-law's basin". The elegant, delicate one is "the bride's basin".

Well, there are also "wrestler baths". The lead wrestlers leaving the Contest Field of Kırkpınar which is the place of oil wrestling tradition of Edirne for more than 650 years, used to walk from the wrestling square to the city center

together with their entourage, and show love to the public. The famous baths of Edirne used to enter into a fierce competition to undertake the baths of the lead wrestlers covered with oil under the hot sun. Is it possible to imagine a scenario where the Sokollu Hamnam is not a part of this “wrestler bath” tradition that is still going today?

While admiring the Sokollu Hammam, which rises like a mountain in front of you, you cannot help but think. Which lead wrestlers, who are the sultans of Kırkpınar meadow, have seen these stone walls? Kurtdereli? Kel Alico? Adali Halil? You wonder and cannot comprehend how Koca Yusuf celebrated his victory by washing in the waters of the Sokollu Hammam, got lost at other side of the world, in the waters of Atlantic Ocean. What a tragic end that is for a worldwide wrestler?

While we are walking inside this Hammam which is a gift presented to Edirne from Sokollu Mehmet Pasha by the hands of Mimar Sinan, we have already spent the half of the day. Now we must taste Edirne’s delightful meals and gather energy for the second half of the day and rest for a while.

Do not worry! In this part of our journey, we get on our vehicles and we will look for the traces of Sinan in the buildings in Edirne that we will see from afar until we reach our final stop, Selimiye Mosque.

Yalnızgöz Bridge

Photograph: Dinçer Alabaşoğlu

We get on our vehicles from Sokollu Mehmet Pasha Hammam. Immediately we dive into Horozlu Bayırı Street, delightfully heading towards the Tundzha River. We cross Edirne's this suburban neighborhood surrounded by the river and we find ourselves along the riverbanks. In front of us, the Tundzha River flows slowly but bringing abundance to the entire plain. The first necklace on the neck is Yalnizgoz Bridge ...

It is controversial whether the Yalnizgoz Bridge is the work of Sinan. We do not come across any reference to this bridge in the main sources listing his works. However, in his work entitled Riyaz-ı Belde-i Edirne, referring to the historical structures in Edirne, Ahmet Badi Efendi of Edirne insists that this bridge is his work. Ahmet Badi Efendi who had full knowledge of cadastral record books thanks to his profession, also searched the sources of the previous historians and reached the records of the historical buildings in Edirne.

Along the direction of Yalnizgoz Bridge, there is already a stone bridge built about three and half century ago. A bridge bearing the same name with and providing passage to Sultan Bayezid II Complex (1488) that was built around the same period... When over time, the riverbed separated into two lines and an island was formed in the middle, Mimar Sinan surpassed the new water line with the Yalnizgoz Bridge and re-established the connection with Sultan Bayezid II Bridge. According to Ahmet Badi Efendi; this was one of the first works he did when he came to Edirne to build Selimiye. In the middle of the bridge, there is a promenade heading into the river. The islands in the middle of the river were considered court gardens of the period. The sultans used to come out of the New Palace and come to the mosque with imperial caiques and the lady sultans watched the scenery while smelling odorous roses in these gardens.

We hit the road again and pass over the first branch of the Tundzha River through Yalnizgoz Bridge attributed to Sinan and the second one through Sultan Bayezid II Bridge. At the end of the bridges, there rises another Ottoman masterpiece with all its splendor. It is Sultan Bayezid II Complex whose Darussifa (Hospital) section was granted with many prestigious awards recognized in the world and turned into a Health Museum. If there is time, it is a definite must-see. During a period in which the mentally ill were ostracized from society brutally, witness the mercy shown towards them and search for ways of reintegrating them into society by treating them with music and water in Ottoman sanatoriums.

After the complex, we need to follow the road running along Tundzha River and go to Sarayici that is a few kilometers away. To see the ruins of the second palace built by the Ottoman Empire in Edirne, the "New Palace" ... New Palace of Edirne that accomodated many sultans and lady sultans, princes from Mehmet the Conqueror to Süleyman the Magnificient, from Sarı Selim to Avcı Mehmed and drifted into a tragic end after those glorious days ...
Our last stop is Selimiye, that structure covering the chaotic neighborhoods rising gradually starting from the opposite side of the river like shimmering crown of a kind. Above that, we can immediately see the Uc Serefeli Mosque that we have seen while visiting the Sokollu Hammam. You will see such a silhouette which outlines the horizon of the city like a lace only in Edirne besides the sky of Istanbul's historical peninsula.
We arrive Sarayici and get off from our vehicles but we cannot help but look at the Edirne beyond the river.

Photograph: Orkun Akman

Sarayiçi (New Palace of Edirne)

We are in Sarayici...

We are on the field where the “new” one of the two palaces of Edirne, the second capital city of the Ottoman Empire, was erected. When the “old palace” built right after the conquest of Edirne on the ground where Selimiye stands became no longer sufficient for the new powerful empire, another one was built here and it was called “new palace”. Even after Istanbul was conquered, the Ottoman Empire did not cut its ties with Edirne, and from time to time the state affairs were governed from this palace. Each sultan enlarged the new palace by adding a new extension according to needs. For example, the Tavuk Forest that was created by Mehmed the Conqueror himself by planting trees personally at the palace garden between the arms of the Tundzha river can be seen as the first example of “urban forest” of its time where there was no such concept... It is still one of green spaces of the city ... The hunting lodge within it is from the period of Sultan Mehmed IV whose nickname was also “hunter”... Futher ahead there are kitchens of the palace ... The one that is visible is Kum Kasri Hammam... The structure behind us, still looking majestic despite its bad condition is Cihannuma Kasri... The bridge providing passage to the island across the river is from era of Sultan Mehmed the Conqueror... Well, what about that structure at the top of the bridge scraping the sky with a pointed cone? It is the famous Adalet Tower designed by Mimar Koca Sinan, dating back to the era of Suleyman the Magnificent ... On the other side of the island, there lies the Kanuni Bridge which provides passage to Edirne through Tundzha’s other branch... It is also a work of art designed by Sinan... This is all that is left today from the Edirne New Palace used to extend over a much wider area. During the Ottoman Russian War broke out in the last quarter of the 19th century, we exploded the arsenal with our own hands to prevent their capture by Russians. As a result of fires lasting for days, we caused the destruction of this magnificent Ottoman Empire palace. What a tragic ending! The monument, which is slightly ahead of the bridge we are standing at, is a monument commemorating the brave soldiers we lost during and after the “Edirne defense” lasted for 5 months in the Balkan wars of 1912-13.

Adalet Kasri & Kanuni Bridge

In Sarayici, we cross the Fatih Bridge over the branch of the Tundzha River that is closer to our side. At the very beginning of the bridge, there stands the Adalet Tower with its dignified body and pointed cone. Even from far away, that is the first thing that you notice while approaching Sarayici.

Adalet Tower commissioned by Sultan Suleyman Han, the mighty Sultan of the magnificent Ottoman Empire and built by Mimar Sinan, rises as if the living proof of why he was referred to by the nickname “lawmaker”. The three-storey tower rising on a square plan served as Divan-i Hümayun (Council of Ministers) and Supreme Court during the Kanuni period. There is a sherbethouse on the first floor, the council clerks used to work on the second floor. The third floor with a pool of marble used to accommodate Sultan’s throne and Divan-ı Humayun.

We circle around the Adalet Tower into which entrances are restricted today and walk towards the front face. The two stones, which are thought to be placed here later, draw our attention. One is the “request stone”, where the common people wrote and left their request, and the other is the “warning stone” where they used to exhibit the death sentence firmans and severed heads of the executed... We shudder a bit.

We can not know why Mimar Sinan did not mention this structure in his own sources where listed his works. Despite this, there are many strong claims suggesting that this is one of works of Sinan.

We leave the Adalet Kasri and move along Pehlivanlar Street. Right next to us is the wrestling arena where Kırkpınar Oil Wrestling competitons have been held for 650 years. Historical Kırkpınar Oil Wrestling, which is regarded as the longest running sports organization after the Olympic Games, was included in the list of "Intangible Cultural Heritage of Humanity" by UNESCO in 2010.

Beyond the sports arena where wrestling competitions are held, there lies the "Tavuk Forest" that is a part of Edirne New Palace's garden. This island formed by Tundzha river dividing into two branches, is green, serene, full of birds chirping and peaceful. If you wish, you may rest on the shores of "Avcı Mehmet Lodge" while sipping your a Turkish coffee.

We walk along the street and arrive at the stone bridge at the end of this island. This bridge over the other branch of the Tundzha River was built by Mimar Sinan during the period when Hurrem Sultan was ordered to repair the waterways of the palace. The bridge, which is one of the classical Ottoman bridges, allows us to leave Sarayici and go to the center of Edirne. Despite all the devastating effect of the Tundzha River, flowing harshly from time to time and leaving the Sarayici under flood waters, it stands still for almost five centuries. It has obviously managed to tame Tundzha over time with its calm and reserved stance...

It's time for us to get in our vehicles and head to our last stop. We have saved the last quarter of day for Selimiye alone. Come on, we're taking off...

Sultan II. Selim Complex (Selimiye)

Finally, we are in front of Sultan Selim II Complex. The SELIMIYE...

Let's stand across the street in front of the main door leading to the exterior courtyard and look at it from afar. Mimar Koca Sinan's masterpiece, which plays the mind games to the ones looking at it, drifts us to the abyss of his genius and shakes our souls from head to toe; Selimiye ...

Looking like being nailed upon the satin sky dome, the elegant minarets rising to the sky like they are going to scrape it drift you away at first sight. We cannot help but wonder what kind of power keeps that great dome standing. You cannot help but say this cannot be man-made.

We walk inside from the main gate providing access to exterior courtyard. First, let's enjoy this garden that is shaded with huge trees. Later we will go through the inner courtyard of porch surrounding the mosque structure. Do not stop yourselves and run around this courtyard like children to look at Selimiye from different angles. Who is there to stop us? We should not miss any details. Have you seen the other doors on around the exterior courtyard opening to the neighborhood? Look carefully, there they are! All of them were named according to their functions, let's keep our ears to the ground and listen to our guides to learn these. At this corner, for example, above entrance door

of the Selimiye Arasta (Bazaar), there is muvakithane (an institution where prayer times and calendar calculations were made). You should not miss it ... Because, time, as we know it, is precious.

When we enter from the main gate of the exterior courtyard, on our right, there lies Selimiye Arasta along the length of the river, below the courtyard level. Arasta was not designed by Mimar Sinan but it was the work of his pupil Davud Agha. Yet it is an indispensable part of this unique unity ... The prayer dome of Arasta can be immediately recognized from the garden of the outer courtyard. The gates that go down and provide access to Selimiye Arasta are there too.

On our left, we see the hammam of Edirne's old palace; Stone Chambers of the palace mansions where Fatih Sultan Mehmet is said to have been born; the Edirne Museum and behind it an open exhibition area including the must-see the Janissary tombstones.

There are two madrasah structures at the two qibla-facing corners of the mosque, We can visit these structures which are today used as Museum of Turkish-Islamic Works and Selimiye Foundation Museum after seeing the mosque. If we walk around the back of the mosque along the courtyard, we could see the small cemetery between the two madrasahs. But, a little patience before!

Ah, there are also minarets ... As the bodies of the minarets face the exterior courtyard, get closer to them and lift your head to the sky. By perspectively overlapping the three minaret balconies on the minarets and look how magnificently they rise to the sky. The subtle workmanship in the minaret balconies... It is hard to believe that there are three rows of stairs in the two of four minaret, which allow the walkers to go up to the balcony without seeing each other at all.

The exterior courtyard is done. Now, we should now enter the inner courtyard of porch and we must do this by walking through the crown door, which is the most spectacular of them. As there are two more doors on the right and left that provide entry to courtyard. The elegant marble fountain in the middle of the gorgeous courtyard is eye-catching. Let's just lean back against the marble columns underneath the porches and watch the mosque gradually rising above for a while.

Whether through the underneath of the porches, or by passing the inner courtyard from one end to another, come to the main entrance of the mosque. Before you go inside, raise your head again, admire the marble work above the mosque's crown door and hand-carved decorations on the ceiling of the domes. Do not get carried away! Inside, more glorious ones are waiting for us.

In the presence of this magnificence we are slowly walking inside. Do not be one of those people asking "Where's the reverse tulip?" as soon as they enter the Selimiye. If you do so, you will miss all the magic of Selimiye and the atmosphere that makes it precious. Stop and watch the dome that is standing on giant elephant feet and embracing the mosque for centuries with its caring arms. Forget about those futile arguments ...

"Is the dome bigger than Hagia Sophia's, is not it?" who cares? Enjoy hand-carvings, decorations, the tileworks regarded as the best examples of the period, the atmosphere created by the rays of the sunlight filtering from the window and whispering the spirit into the place. The same doubt in our mind again... No, this cannot be man-made!

If we can take away our attention off the dome, we can discover the place. Look, there is the "reverse tulip" motif at the foot of the marble column that carries the muezzin mahfili. It is that column where people are gathered ... But we can look at the marble fountain beneath the muezzin mahfili until the crowd is scattered. If you lift your head, you will see the "pinwheel" motif, which is decorated with the famous "Edirne Red" throughout the entire mahfil. How graceful it is? What about the "Edirnekari" ornaments embroidered on the timber frame of the mahfil?

Come on, the crowd is a little scattered. Now we can see the “reverse tulip”. The stories are as famous as Selimiye its, you may have heard. According to the myth, there was a house of the old man here, but when the mosque was built, they forced him to give up his land. His grumpiness was embroidered in this column. We may never know if it is true and if there could be a private property in a place that was already the land of the palace. But it is myth!

The story about Fatma Hatun, the beloved granddaughter of Mimar Sinan who came with him to Edirne for helping but passed away here is a more touching story. They say that a marble master who saw the heartache of Sinan, who was very fond of his granddaughter, engraved this bitter memory in time with the motif of “reverse tulip”. We should also consider the views saying that Sinan designed the place where he buried his grandchild as a small cemetery and that even this design can be regarded as Sinan’s work. We can see this small cemetery located at the Istanbul exit of Ayşe Kadın District. We do not know whether the fact that “reverse tulip” motif was engraved on the grave sarcophagus of Fatma Hatun is a coincidence or not.

The balconies surrounding the mosque above the three porches never cut the light and make the place more spacious. In the direction of Qibla, you may ask why the balcony extension in the left corner is different than the porch section. That is “sultan mahfili”. Despite being plundered and incurred massive damage during the occupation period, the tiles are still unique. During those years of occupation, the print of one of the cannonballs shot at Selimiye was left untouched as a warning sign.

Finally, let’s get to the minbar, which rises above with its the marble decoration. Touch this majestic decoration made up of monolithic marble and embellished with geometric motifs. Try to feel that elegance, that fineness. You are touching time, are you aware?
Come on, let’s go outside through one of the side doors by passing under this mighty dome that is nailed onto the sky. It is not important whether you go outside from right or left. We will visit the madrasas placed at the corners of the outside courtyard.

Apart from a few architectural details, madrasas placed at the corners of the courtyard in the direction of the qibla can be considered as "twin madrasa". Darülhadis Madrasa today serves as the Museum of Turkish-Islamic Works connected to the Ministry of Culture. The Darülkurra Madrasah in the direction of Arasta is Selimiye Foundation Works Museum ... The exhibits in the tiny student cells opening to an inner courtyard, are rich enough to take you on a journey through time. We should also recommend you look at the minarets of Selimiye from those tiny madrasah gardens.

Between the two madrasas, there is a two-part small cemetery positioned above the human height where Ottoman princes and some of the important statesmen were buried. The fact that there is headstone decorated with a painter's palette and brush in Selimiye's cemetery, is almost like a slap in the face of Orientalists trying to depict the Ottoman as an "art enemy".
We pass through a stone-paved road in the middle of a two-part cemetery and get to the street from the "beggar's door". We turn to the right and walk down the hill along Selimiye's exterior courtyard walls. Look, on the corner, we see the tiny cell windows of the Selimiye Foundation Museum (Darül Hadis Madrasa), which we just visited above.

When we get to the corner, the Selimiye Arasta faces us. This is a lively closed bazaar where you can buy Edirne souvenirs. It has 3 doors leading to the neighboorhood, two at each end and one in the middle, while there are also two middle doors that you can reach through stairs that lead you to Selimiye's exterior courtyard again. And in the middle is the prayer dome ... It is much more pleasing to watch the prayer dome from the outside.
Let's wander around and enjoy Arasta from one end to another and go outside through the middle door facing the Old Mosque. The high-rise building, which is just to the left of the door, was built as a "primary school" so that the children of the neighborhood could be educated at that time. When we look at it from this point of view, Selimiye looks much more gigantic.

We got exhausted when we wandered through this masterpiece of Mimar Sinan. We hope that it was worth it.

Taşlık Mahmut Pasha Mosque

We are in Edirne's Taslik neighborhood ...

We are in front of the Mahmut Pasha Mosque which is often called by the same name as the neighborhood. Taslik Mahmut Pasha Mosque is not far from Selimiye, but a walking distance away.

The mosque was commissioned by Mahmut Pasha, one of the grand viziers of Sultan Mehmed the Conqueror, who was born in Edirne and drafted the plans for the conquest of Istanbul in this city. The mosque, which was believed to be built in 1472, underwent a comprehensive repair with the help of Mimar Sinan almost a century later and began to reflect Sinan-esque qualities after that. But the devastating effect of time continued to damage Taşlık Mahmut Pasha Mosque after the restoration done by Sinan. The mosque that was almost completely destroyed until the middle of the previous century due to earthquakes, occupations, destructions have been restored to the ground in 2007. After this restoration, the mosque, which has lost the sense of Mimar Sinan, can be visited for the sake of memory of the great architect.

Taslik Water Distribution Center can be seen in the immediate vicinity of the mosque as a structure related to Taslimusellim Aqueducts which we will discussin the next part.

Taslimusellim Aqueducts

Although not mentioned in the main sources giving us information about Mimar Sinan, in his work named Riyaz-ı Belde-i Edirne, Ahmet Badi Efendi of Edirne tells us that this aqueduct belongs to Mimar Sinan. The Taslimusellim Aqueduct in Edirne, which is partially usable, is shown as one of the three important waterways among Sinan's aqua architecture. Others include Süleymaniye Aqueduct and Kırkceşme Aqueduct which has its strong, still-standing arches on it such as Moglava and Guzelce.

Art historians adapts the expression used by Mimar Sinan for comparing the mosques built by him to describe his aqueduct architectures; "Edirne-Taslimusellim aqueducts are his apprenticeship, Suleymaniye aqueducts are his foremanship and finally Krkcesme aqueducts are his masterpiece."

The aqueduct extending from Sinanköy (Pravdi) and Taslimusellim reserves in the northern part of Edirne as the two branches reaches to Edirne in a single line. It is assumed that the construction of Taslimusellim Aqueduct, totaling 45 km in length, started in the days before Mimar Sinan. Mimar Sinan, who was assigned with the repair of the aqueducts of the Edirne New Palace by the order of Hurrem Sultan, reconsidered these reserves carrying water and re-arranged the aqueduct to reflect his own influence. Waters passing through the 9 arches ranging in length of 30 to 105 meters, 5 open and closed tunnels with a total length of 3.8 km reach to the water levels in Muradiye and Taslik districts were distributed to the neighborhoods of the city and to Edirne New Palace through water scales, channels and fountains.

The Hıdıraga Arch in the middle arm of the two branches of waterway is still intact as if it was an early sign foreshadowing the Moglova Aqueduct of Mimar Sinan, which would reach the top among Istanbul's waterways.

Trakya
kalkınma ajansı
development agency

TÜRKİYE TURİNG VE OTOMOBİL KURUMU
TTOK
1923